

Oet de Boerschopn

Vereeniging Heemkunde oalde Gemeente Weersel

Kwartaaluitgave, nummer 129, Veurjoar 2014

ISSN 0928 – 7752

Secretariaat

Algemeen: Bisschopstraat 12, 7595 AT Weerselo

www.heemkundeweerselo.nl, e-mail: heemkundeweerselo@hotmail.com

Natuur: Fennie Holter (0541-66 16 19), Bijenlaan 27, 7595 BH Weerselo

IBAN: NL 33 RABO 0156 8129 59 (Rabobank Oost Twente).

Redactie *Oet de Boerschopn*

De bronnen van alle artikelen in dit blad zijn op te vragen bij de redactie:

Gerrit Welberg (074-243 43 04), Fennie Holter (0541-66 16 19) en

Maria Hoogendijk (074-278 04 74). Redactieadres: Saterslostraat 8,

7561 PB Deurningen, e-mail: Oetdeboerschopn@gmail.com

Jaarcontributies

Abonnement *Oet de Boerschopn* € 9,10

Individueel lidmaatschap € 13,70, echtpaar lidmaatschap € 20,50 (incl. abonnement)

Deze bedragen gelden bij incassomachtiging. Bij bezorging van het kwartaalblad per post, wordt de contributie verhoogd met € 8,00 portokosten.

Algemeen

De vereniging Heemkunde Oalde Gemeente Weersel heeft als doel het in de ruimste zin bevorderen van de kennis omtrent en het behoud van de culturen in de voormalige gemeente Weerselo, Met name de archeologie, de geschiedenis, de volkskunde, de streektaal, de genealogie, de kunst, de natuur en het landschap.

Maandelijks worden voor leden presentaties of lezingen gegeven over bovengenoemde onderwerpen. In de zomermaanden worden excursies georganiseerd. De avond begint om 19.30 uur in 't Hoikinck in Weerselo met het bespreken van de werkzaamheden binnen de vereniging. Vóór de bijeenkomst, vanaf 18.00 uur en op elke woensdagochtend van 9.30-11.30 uur zijn vrijwilligers aanwezig in de bibliotheek en het archief in 't Hoikinck. Iedereen is dan van harte welkom, ook niet leden.

Afbeeldingen voorzijde

Van linksboven, met de klok mee: Gerhard Bekke, rijksveldwachter van 1916-1939; owmr. van Vliet en Wmr. Kollen bij politiecontrole in het jachtveld; Herman Nijland (jachtopziener voor Van Heek in het Molenven); foto uit de jaren 1950 staand vlnr: wmr's Heerink, Heskamp, Floot, Hager, van den Berg, Woudenberg, Kollen en Venekamp, daarvoor owmr. Ter laak. Politiebureaus: aan de Raadhuistraat (1973-1993), in het gemeentehuis (1955-1973) en het eerste houten gebouwtje naast de beek aan de Holtwijkerstraat (1945-1955). Tenslotte Kollen met de fiets voor zijn woning,

Inhoud

Verenigingszaken

Vandaag an de buurt	2
'n Dearden moandag. Wat koomp...	
Programma voor het lopende jaar	3
'n Dearden moandag. Wat der west is...	
De afsluiting van 2013	4
Niejjoarsveziet; 'n glas, knieperkes en 'n verhaal	5
Werkgroep natuur: 'Vogels, je raakt er nooit op uitgekeken'	6
Natuurexcursies. Wat koomp...	
Programma voor het komende jaar	7
Natuurexcursies. Wat der west is...	
Sporen zoeken in de natuur	8
Wee is woar met gengs	
Henny Arendsen	10
Niej in de bokenkast	
De plakboeken van mevrouw Bakker, Fenny Holter	16
Vuur 't lecht kommen	
Iets over de 'Westerikweg', Gerrit Welberg	19

Geschiedenis

Gezagsdragers	
Veldwachter - politie in Rossum, Voalt en Lemsal, Henny Engelbertink	20
Achter 't canonveenster	
Vergeten oorlogsslachtoffers uit Rossum - 1, Bert Wolbert	28
Wat stun der in de kraant	
Tramlijn Oldenzaal-Denekamp, Fennie Holter	35
Van Sunte Peter tot mirweenter	
Van Soasel tot Saasveld - 3, Gé Nijkamp	36
Van vuur Annekesbesmoors tied	
Kraamverzorgster in de jaren vijftig van de 20 ^e eeuw, Fennie Holter	40

Natuur

Bescheed oaver de natuur	
Kristalbad, Fennie Holter	44
Plat in 't blad	
Maarke Lemsal in 2009, Hennie Engelbertink	43
Vogelnamen: Tuterd, tureluur, André Hottenhuis	48

Verenigingszaken

Vandaag an de buurt

Het nieuwe incasseren via IBAN

In april zal uw jaarlijks abonnements- of lidmaatschapsgeld voor 2014 worden geïncasseerd via het Europese-incassosysteem dat in de plaats is gekomen voor het Nederlandse incasso. De bestaande automatische incasso's worden automatisch omgezet in machtigingen voor Europese incasso's. Met de Euro-incasso moet elke machtiging een uniek machtigingskenmerk hebben. U vindt dit unieke nummer (uw lid- of abonneenummer) afgedrukt op het adreslabel van dit boekje. Banken controleren aan de hand van dit kenmerk of het een eerste incasso betreft of dat door ons al vaker bij u is geïncasseerd. Het incassant ID van onze vereniging is NL63ZZZ400749830000. De bedragen die wij gaan incasseren staan op de binnenzijde van het omslag van dit boekje. U kunt het incasso bij uw bank zonder opgave van reden weigeren. Nadat een incasso is uitgevoerd, kunt u zonder opgave van reden het geïncasseerde geld laten terugstorten via de bank. Dat kan tot 56 dagen nadat het incasso plaatsvond.

www.heemkundeweerselo.nl

Wilt u onze internetsite bezoeken? En verbeterpunten doorgeven, het is zeker nog niet perfect en er moet nog informatie komen over allerlei zaken: dialect, de dorpen en buurtschappen. We zouden graag willen dat onze leden dit aanleveren; algemene informatie en geschiedenis van het ontstaan (met foto's).

Uitnodiging voor het plaatsen van het informatiebord bij het kerkhof

Op 26 juni 1942 stortte in Dulder (De Zoeke) een Halifax bommenwerper neer. De volledige bemanning werd zonder identificatie in 5 kisten begraven op het kerkhof te Weerselo. Op elk graf staat de tekst KNOWN UNTO GOD. Jarenlang is getracht de namen te achterhalen, maar tot nu toe tevergeefs.

Om bezoekers van het kerkhof te informeren over dit drama wordt er een informatiebord geplaatst. Dit gebeurt met een gepaste ceremonie op de avond van de dodenherdenking op zondag 4 mei 2014. De dodenherdenking in Weerselo bij het monument begint om 19.30 uur. Na de dodenherdenking en het luiden van de klokken om 20.00 uur gaan wij vanaf het gemeentelijk oorlogsmonument - nabij het oude gemeentehuis - naar het kerkhof om het bord te onthullen.

U wordt hierbij van harte uitgenodigd door de Vereniging Heemkunde oalde gem. Weerselo en het Oranjecomite van Weerselo.

'n Dearden maandag. Wat koomp...

- 14 april!!!!** **Jaarvergadering.**
Historie spoorlijn Rossum.
Tweede maandag van de maand! Na de pauze wordt over de historie van de tramlijn Denekamp-Oldenzaal (die ook door Rossum liep) verteld door Ferdie Busschers.
- 19 mei** **Excursie Springertuin bij de Storkvilla aan het Lonnekermeer.**
Landschap Overijssel (de huidige eigenaar) heeft het historische park rondom deze villa in ere hersteld, volgens het oorspronkelijke ontwerp van architect L.A. Springer.
- 16 juni** **Het oosten van Noord-Brabant**
Presentatie van Hennie Engelbertink
- 18 augustus** **Excursie door Oud Nordhorn.**
Karl Griese leidt ons vanaf 19.30 uur door het oude stadsgedeelte van Nordhorn. Vooraf informeren of het doorgaat en of je wilt samenrijden. Telefoon nummers: 06-11185305 (Maria) of 0541-551571 (Dini). Wij treffen Karl op de grote parkeerplaats. Route: vanaf Denekamp naar Nordhorn. Op de kruizing Denekamperstrasse/Stadtring, net over het spoor, linksaf de Stadtring op. Twee keer over de Vecht. Direct na de tweede brug rechtsaf de grote parkeerplaats op; gratis parkeren. Aan deze parkeerplaats staan grote winkels o.a. Vögel.
- 15 september** **Bronkhorst en Bredevoort; twee bijzondere stadjes**
Presentatie van Gé Nijkamp
- 20 oktober** **Heemkundeavond in Rossum**
- 17 november** **Keizer Frederik II (1194-1250)**
De presentator van deze avond, Gregor Dijkhuis heeft zich verdiept in het bewogen leven van Frederik II, één van de meest geniale en fascinerende persoonlijkheden van de Middeleeuwen. Hij was koning van Sicilië en Duitsland en keizer van het Roomse Rijk. Daarnaast was hij wetenschapper, hervormer, beschermmer van de kunsten, talenwonder, kastelenbouwer en een permanente doorn in het oog van de Kerk.
- 15 december** **Kerstviering.**

'n Dearden moandag. Wat der west is...

De afsluiting van 2013

16 december 2013

De slotavond van 2013 werd bezocht door 23 personen die genoten van een gevarieerd programma en het lekkers van Jos Schabbink.

Inmiddels is de website van de vereniging te bezoeken. Maria Löbker demonstreerde de opzet van de site www.heemkundeweerselo.nl. Graag willen we inbreng en ideeën om deze boeiend te maken.

Onze deelname aan de kerstmarkt bij Kaamps in Deurningen heeft een aardige verkoop van boeken en enkele nieuwe leden opgeleverd.

Bij het laatste nummer van 'Oet de boerschopn' was tot ieders verrassing een DVD bijgesloten waarop alle tot nu toe verschenen nummers van ons blad zijn opgenomen. Dank aan Fons Lansink Rotgerink voor het scannen van al deze kwartaalbladen. *Helaas hadden we in dat nummer bij het verslag van de novemberbijeenkomst verzuimd Alfons Weiden en Mariët Reinders te noemen die zoveel werk hebben verricht voor deze avond. Een aantal keren zijn ze zelfs naar Stadtlohn geweest ter voorbereiding.* Voor 2014 brengen we het thema gezagsdragers van Weerselo in Oet de Boerschopn onder de aandacht.

Bert Wolbert vertelde over het informatiebord dat geplaatst zal worden bij de graven van de omgekomen ongeïdentificeerde bemanningsleden van de vliegtuigcrash in Dulder op 26 juni 1942.

Tevens werden we door Bert geïnformeerd over het initiatief dat is genomen door de Stichting Heemkunde Denekamp. Deze wil voor de gehele gemeente Dinkelland een complete namenlijst van personen samenstellen die als gevolg van oorlogshandelingen zijn omgekomen en die door geboorte, woonplaats of overlijden een binding hadden met de gemeente Dinkelland. *Nadere gegevens zijn te vinden op onze website, waaronder de voorlopig opgestelde lijst. Wil iedereen die eventueel een aanvulling op deze lijst heeft dit doorgeven aan Bert Wolbert (a.g.m.wolbert@utwente.nl of tel. 0645516682)?*

Buiten konden we, bij een veel te hoge temperatuur voor de tijd van het jaar, luisteren naar de klanken van de midwinterhoorns van Hans Stege en Bert Wolbert. Dit sfeervolle deel van de avond werd gevolgd door passende voordrachten van pastoor Theo Munsterhuis. Hans Stege dirigeerde ons om in koor een Twents kerstlied uit het Twents gezangenboek van Gerrit Morsink te zingen.

Dini Kamphuis besloot de avond met de projectie van een serie foto's uit de

oude doos die weer veel aanleiding gaven tot het ophalen van herinneringen. De voorzitter besloot deze sfeervolle avond met een dankwoord naar alle leden die weer hadden bijgedragen de verenigingsactiviteiten goed te laten verlopen.

Niejoarsveziet; 'n glas, knieperkes en 'n verhaal

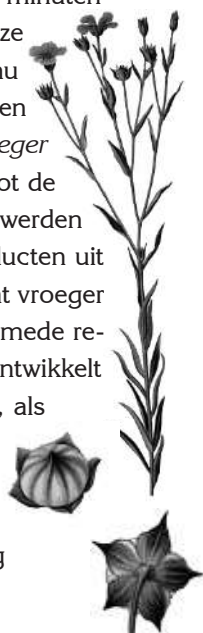
20 januari 2014

Met een welkomstwoord van de voorzitter en de wens dat het nieuwe jaar voor allen voorspoedig zal verlopen opende de voorzitter deze bijeenkomst die door 28 personen werd bezocht.

Na de bespreking van de verenigingszaken was er in de pauze gelegenheid om met elkaar op het nieuwe jaar te proosten en te genieten van de kniepekers van Fennie Holter en de hapjes van Wilhelmien Bossink.

Na de pauze werden twee films vertoond van Jan van der Geest, oud directeur van het schildersbedrijf Gebr. van der Geest uit Enschede. Jan is al vroeg met filmen begonnen. Hij heeft in vele delen van de wereld gefilmd waar zowel natuur als cultuur de onderwerpen waren. Weliswaar als amateurfilmer maar dat zou je niet zeggen als je naar de films kijkt die gerust professioneel mogen worden genoemd. De eerste film was een kort filmpje van enkele minuten waarbij Jan het Twents volkslied heeft verfilmd. Op verrassende wijze kwamen de onderwerpen die van Deinse in het lied ter sprake bracht nu in beeld. Een verzoek om deze film direct voor de tweede keer te laten zien zegt wat over het effect van deze film. In de tweede film *'Vlas vroeger en nu'* zagen we het gehele proces van het zaaien van het vlaszaad tot de vervaardiging van lijnolie en andere producten die uit de vlasplant werden verkregen. Alle bewerkingen die nodig zijn om de verschillende producten uit de vlasplant te halen werden niet alleen getoond op de wijze zoals dat vroeger gebeurde maar ook op de moderne manier. En juist dat laatste was mede reden deze film te maken. Het schildersbedrijf Gebr. van der Geest ontwikkelt verfsoorten waarvan de lijnolie, die uit het vlaszaad wordt verkregen, als basis dient. Deze verfsoorten blijken namelijk niet schadelijk te zijn voor het milieu. Zij bevatten geen oplosmiddelen en zijn biologisch afbreekbaar.

Tenslotte sprak de voorzitter de wens uit dat het voor de vereniging weer een vruchtbaar jaar zal worden.

Werkgroep natuur

Vogels, je raakt er nooit op uitgekeken

17 februari 2014

Er waren 29 belangstellenden voor deze avond waar de heer Wim Wijering een presentatie hield over vogels.

Na afhandeling van de verenigingsbesognes waarbij vooral onze website aandacht vroeg, gaf de heer Wim Wijering op een onderhoudende wijze toelichting op de door hem en zijn beide broers, Fons en Leo, uitgekozen foto's. Hun bijdrage aan de Natuur- en Vogelwerkgroep *De Grutto* is reden hun website eens te bekijken. Dat bleek voor mij in zoverre een verkeerde keus dat mijn voor die dag voorgenomen werk tot een andere keer bleef liggen. Ik werd door alle verhalen en prachtige foto's verleid lang op de site te verblijven. Zoveel moois is daarop te zien!

Het werkgebied van *De Grutto* bestaat momenteel uit de afdelingen: Agelo, Deurningen, Fleringen, Rossum, Saasveld en Weerselo.

De presentatie was opgedeeld in ca. 20 rubrieken met elk hun bijzonderheden over vogels. Om er enkele te noemen: snavelvormen en voedsel, nestgedrag en voedsel, gevechten, kleurafwijkingen en het ringen van vogels. Maar ook werden prachtige foto's van de verschillende soorten gepresenteerd zoals roofvogels, weidevogels, uilen, etc. In zijn toelichting moest de heer Wijering zichzelf steeds beperken omdat zijn kennis over van alles en nog wat over vogels zo groot is dat hij best een avondvullende toelichting per onderwerp zou kunnen houden. We hebben genoten!

De website van *De Grutto*: www.weidevogelbescherming-weerselo.nl is van harte aanbevolen! Ook alle foto's van vogels in dit nummer van Oet de Boerschop mochten wij daarvan overnemen.

Natuurexcursies. Wat kooomp...

- 30 maart** **Wandeling in Gammelke**
In het herinrichtingsgebied Saasveld-Gammelke, bij de Gammelker-
Deurningerbeek. Verzamelen 08.30 uur bij Annemarie Lutke Veld-
huis, Weerselveldweg 31. Leiding en verslag: Jozefien Scholten.
- 13 april** **Weidevogelexcursie Ottershagen**
Vogels kijken in dit steeds interessanter wordende gebied. Verzame-
len 06.00 uur Ottershagenweg bij de brug over de Dinkel. Leiding:
Jan Nijmeijer. Verslag: Jos Schabbink.
- 18 mei** **Een door Bert Wolbert georganiseerde wandeling**
naar 't Holthuis bij Oldenzaal. Het landgoed is een mooi voorbeeld
van een esnederzettingenlandschap. Graslanden, houtwallen, essen,
bossen en beekdalen wisselen elkaar af. Door deze afwisseling leven
hier ook veel vogels, vooral kleine zangvogels zie je veel. De Deurnin-
gerbeek doorsnijdt het landgoed.
Vertrek 09. 00 uur bij de P-plaats en infobord aan de Oude Postweg.
- 22 juni** **Wandeling Hazelbekke, Vasse**
Een mooi nat natuurgebied met o.a. veel orchideeën. Leiding: De
heer Geers (hij woont daar). Verzamelen 09.00 uur bij zijn huis.
Komende vanuit Vasse: voorbij rest. De Witte Hoeve 1^e straat links
(Bovenesweg). Meteen weer 1^e weg links (Slenkteweg); vanuit Oot-
marsum: richting Vasse, doorrijden tot boven op de grote es, afslaan
Bovenesweg enz. Verslag: Annemarie Lutke Veldhuis.
- 13 juli** **Vlinderexcursie in het Holthuis, Deurningen**
We gaan een nieuw gebied met een grote landschappelijke variatie
verkennen, tussen het vliegveld en de A1. Leiding: Jacques Gerard.
Verzamelen 13.30 uur, hoek Oude Postweg/Knollerveldweg. Te be-
reiken: v.a. Frans op de Bult richting Oldenzaal. Even voorbij kweke-
rij Farwick rechts de Oude Postweg in. Over het spoor is de derde
zijweg rechts de Knollerveldweg (de eerste zijweg is een inrit). Zoals
bekend: deze excursie kan uitgesteld worden vanwege de weersom-
standigheden. Verslag Marcel Grunder.
- 24 augustus** **Fietstocht in het gebied van 'De Doorbraak'**
De Doorbraak is het grote waterschapsproject ten zuiden van Alme-
lo. Multifunctioneel: scheiding van landelijk en stedelijk water; voor-
komen van wateroverlast: het stedelijk water via het Lateraal kanaal
langs Almelo zover mogelijk naar het noorden in de Regge brengen,
zodat de Regge ook weer natuurlijk kan stromen. Om 08.00 uur
verzamelen bij het gemeentehuis in Weerselo. Het is moeilijk uit te
leggen waar we moeten zijn en dan kunnen we ook zorgen dat ieder-
een de fiets mee kan krijgen. N.B. brood en drinken meenemen, het
wordt een lange tocht. Leiding en verslag: Theo Ganzeboom.
- 14 september** **Wandeling omgeving Eerde, onder leiding van Jan Hazelhorst**
Verzamelen 08.00 uur gemeentehuis Weerselo. Verslag: Annemarie.

- 5 oktober Paddenstoelenexcursie in Boerskotten**
 Het is daar zo goed bevallen dat we er nog een keer naar toe gaan. Verzamelen 09.00 uur hoek Postweg/Koopsweg. Voor wie plaatselijk niet bekend is: vanaf de Lossersesraat in Oldenzaal de tweede weg links nemen (Postweg) en doorrijden tot de kruising. Vanaf de andere kant: Postweg in bij het Arboretum, De Lutte. Leiding: Marianne Oude Tjdhof. Verslag: Antoon van der Vring.
- 2 november Plaggen Wiekermeden**
 Het wordt een steeds grotere happening met de kinderen van de Saasveldse jeugwerkgroep erbij. En de mobiele oven van Jos Schabink, en nog steeds de soep van Jan. Aanvang 10.00 uur. Aangepaste kleding: warm, waterdicht, laarzen. Soepkom en lepel mee. Verslag: Annemarie Lutke Veldhuis.
- 14 december Veenwandeling met bezoek aan Veenmuseum, Vriezenveen**
 Leiding: Fam. van der Vring. Verzamelen 09.00 uur, Veenmuseum, Paterswal. Te bereiken: in Vriezenveen richting Geesteren, bij einde dorp links richting De Pollen, bij Y-splitsing rechtdoor = Paterswal. Verslag: Antoon van der Vring.

De excursies zijn steeds op zondag. In alle gevallen: stevig (waterdicht) schoeisel aan en van te voren even horen of het doorgaat bij Fennie, tel. 0541-661619 of Wilhelmin, tel. 0541-552455, liefst niet dezelfde ochtend pas!

Natuurexcursies. Wat der west is...

Sporen zoeken in de natuur

Zondag 19 januari 2014

Het is een winderige wintermorgen als we met een groep van 13 het mooie heuvelachtige landschap van Hezingen intrekken. De eerste sporen die we tegenkomen zijn van mensenwerk. Talloze bomen zijn gekapt en de diepe sleu-

ven in de bosweg versterken het trieste beeld. Gelukkig brengen putters op larijksknoppen ons op andere gedachten.

Even later lopen we in de zompige weide van Brunninkhoes langs Belsen, Schotse Hooglanders en ganzen, die elk rijkelijk hun sporen hebben achtergelaten. Deze moerasweide, waar in het voorjaar de orchideeën nog bloeien en waar de Brunninkhuizersbeek doorheen slingert, is

een pareltje in het landschap. We ontdekken hier een hazenleger met rondom het werk van de mol en een fraai muizenhol midden in een koeienvlaai.

Achter de houtwal net over de grens ziet het blauw van de houtduiven en passeert een 'Duitse' reebok. Via een holle weg komen we langs het ouderlijk huis van Jan. Hij vertelt dat het hier ooit blauw was van de grasklokjes voordat het 'mesten' begon. We passeren restanten van een landweer dat doorliep tot Uelsen. Iets verderop in een open bosje in Hesingen, net over de grens dus, ontdekken we een reeleger en een schuurplek van een bok. Dan een goed herkenbare haakse kruising van reewissels. Heel bijzonder. Een groene specht was hier nog onlangs aan het hakken bij een vermoldme boomstronk.

Na het passeren van een serie opvallende muizenholen komen we bij een groot bouwland waarin als een oase een waterplas ligt omgeven door een enkele rij hoge dennen. Op de grond ligt de kop van een houtduif, terwijl een deel van het verenpak nog in de boom hangt. Tien meter verderop is een soortgenoot ten prooi gevallen aan een roofvogel. Wat rest zijn enkel veren en de inhoud van maag en darm. Het laatste menu bestond rijkelijk uit eikels. Plotseling komen ook de mogelijke daders in beeld, maar het blijken 2 ransuilen die het voor gezien houden. Ook de reiger kent deze beschutte plas. In het braaksel uit z'n keelzak menen we duidelijk vis-schubben te herkennen.

Via de Könnikshook gaan we weer de grens over, waarbij een drietal reeën ons vooruit gaat. Weer een mooie morgen samen in de natuur

Gerard Wolbert

Wee is woar met gengs

Henny Arendsen

10 Mei 1952 is de dag waarop ik ben geboren als de tweede zoon van Gerardus Johannes Arendsen en Johanna Maria Catharina Kooiker.

Mijn vader was de tweede zoon van Gerardus Arendsen en Johanna Strootman op erve Poelkat in Deurningen aan de Sniedersveldweg nabij het vliegveld Twente. Op het erve Poelkat woonden, naast mijn grootouders met hun gezin,

de gezinnen Oude Veldhuis en Kruze. De woningen staan er niet meer maar de bijnaam 'Poelkat' ging wel mee. Nu hoor ik het niet meer maar bijna alle klanten van mijn ouders spraken hen aan met Poelkat. Op de foto hiernaast staat mijn vader met zijn moeder, broer en twee zussen. De langste persoon op de foto is mijn vader.

Mijn moeder is geboren als enige dochter van Johannes Kooiker en Johanna Maria Nijhuis. Als enige dochter werd er veel van haar verwacht in

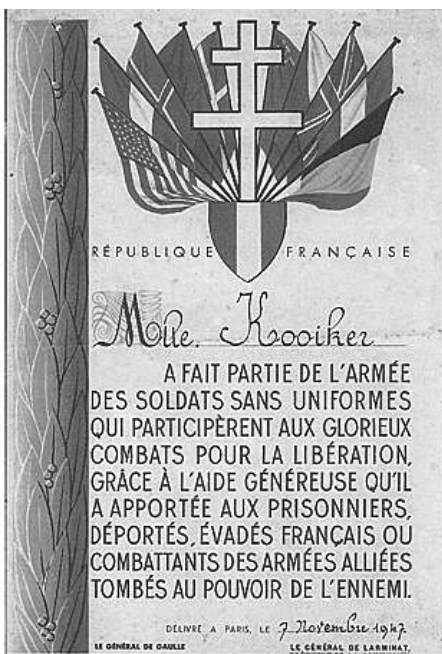
de huishouding en kon ze niet naar een vervolgschool wat ze graag gedaan had. Ze vond het prachtig wanneer ze haar broer Johan, later onderwijzer in Almelo, hielp met talen, vooral het frans sprak haar daarbij aan, niet wetend dat haar dit later nog eens van pas zou komen. In de tweede wereldoorlog is ze met haar broers actief geweest in het verzet. Mijn moeder heeft geallieerde piloten en bemanningsleden van door Duitsers neergehaalde vliegtuigen in veiligheid weten te brengen door hen te begeleiden op een manier alsof ze met hen bevriend was. Hiervoor is ze later onderscheiden door president de Gaulle van Frank-

rijk. Op de foto hiernaast staat mijn moeder met haar ouders en broers. Mijn moeder is het meisje rechts op de foto.

Onderscheiding voor mevrouw Kooiker

Over de onderscheiding van de Franse president sprak ze nooit, evenmin over de heldhaftige daden die ze in de oorlog met gevaar voor eigen leven heeft uitgevoerd. Daarom toch hierbij de bijbehorende verklaring.

Kruideniersechtpaar

Mijn ouders zijn kort na de oorlog getrouwd, om precies te zijn op 28 november 1945. Ze trokken in het ouderhuis van mijn vader waar ze samen de kruidenierswinkel runden. Mijn moeder stond in de winkel en mijn vader bezorgde de winkelwaren aan huis. Tot 1959 met paard en wagen en daarna met een riante Volkswagen bestelbus. Als kruidenierspaar hadden ze een bijzondere functie in die tijd. Mijn vader bracht naast boodschappen, nieuws en andere informatie. Veel klanten hadden geen krant, radio of tv. Mijn ouders waren de enigen in de omgeving met telefoon en dat zorgde ervoor dat menig lief en leed bij hen in de winkel gedeeld werd. Ik weet me te herinneren dat er gebeld werd met de vraag of zij aan betrokken ouders wilden vragen om direct naar het ziekenhuis te komen waar hun zoon was binnengebracht met

letsel als gevolg van een ongeluk.

In de winkel van mijn ouders kon je haast niet mis vragen want naast de gebruikelijke levensmiddelen kon je er ook terecht voor alles wat je nodig had voor de slacht. Food en non-food in de breedste zin: van huishoudtextiel tot huishoudelijke apparaten; van klompen tot bezems. Ik weet me de verkoop van de eerste transistorradio goed te herinneren.

Op deze foto het huis met winkel, en rechts de venterswagen waarmee mijn vader de boodschappen bij zijn klanten bezorgde.

Onbezorgde schooltijd

De lagere schooltijd weet ik me goed te herinneren als een periode van spelen, kattenkwaad uithalen en onbezorgd genieten. Het kwam een keer voor dat ik als straf de fiets van mijn juffrouw

moest poetsen. Dat vond ik helemaal niet leuk, ik ging liever met de kornuiten naar buiten, dus wat doe je dan? De oplossing was eenvoudiger dan je kon bedenken. Toen de juf na afloop van het speelkwartier zag dat niet alleen de velgen maar ook de handvaten en het zadel ruim van zuurvrije vaseline waren voorzien mocht ik *'jammer genoeg'* nooit haar fiets meer poetsen.

Op mijn negende ging ik voetballen bij DSVD, niet zozeer om het voetballen maar meer om wat er allemaal bij hoorde. Ook het inhalen van pas gewijde priesters en het kamp in Tilligte trok mij meer aan. Wat een andere tijd, slapen in het stro, helpen met corvee en elke morgen een Heilige mis.

Van de lagere schooltijd heb ik slechts één foto, met mijn ouders, gemaakt ter gelegenheid van het aannemen

Middelbare schoolopleiding

De periode op de Dr. Schaepman ulo in Hengelo was minder leuk. Met 3 jongens uit Deurningen werden we in 3 verschillende klassen geprutst, dit betekende alleen maar nieuwe gezichten. Toen ik twee en een half jaar op de ulo heb gezeten overleed mijn moeder op 57 jarige leeftijd. Samen met mijn broer Gerrit hebben we er voor gekozen om mijn vader te helpen met de winkel en met het verzorgen van de koeien. In die periode ben ik van school gewisseld en heb ik gekozen voor een technische opleiding. Achteraf is dit een goede keuze geweest, de opleiding sprak me aan, het was hard werken zeker in combinatie met de situatie thuis en ondanks de donkere periode in mijn leven heb ik aan deze school periode goede herinneringen. Als klein kind wist ik al zeker dat ik

elektriciën wilde worden en dat ik de HTS wilde doen. Mijn technische opleiding is gestart in Oldenzaal op de RK LTS. Na 2 ½ jaar heb ik mijn opleiding vervolgd aan de RK MTS te Enschede, wederom een RK Technische opleiding. Het verschil tussen Rooms Katholieke stroom en andere stroom heb ik nooit kunnen ontdekken.

Na vijf jaar ploeteren samen met mijn broer aan de winkel en veestapel, naast de schoolwerkzaamheden, heb ik op 18 jarige leeftijd gekozen voor een vervolgstudie aan de Hogere Technische School te Enschede en de winkel te sluiten. Mijn vader was toen al 3 jaar ziek en het zag er niet naar uit dat hij zoveel zou aansterken dat hij de winkel open kon houden voor de buurt en toevallige passanten.

Het belangrijkste ben ik nog vergeten, in deze periode heb ik Ria, mijn echtgenote, ontmoet. Je zult begrijpen dat mede daarom deze periode achteraf zo mooi is geweest. Nu ik dit opschrijf denk ik weer aan de autoloze zondag in die tijd door de oliecrisis. Het gevolg voor mij was, dat wanneer ik zaterdags met de auto naar Ria ging ik 's avonds met de fiets terug naar huis kon en 's zondags weer met de fiets naar Ria terug.

Eerste baan bij Hazemeijer

Na mijn schoolperiode ben ik eerst op zoek gegaan naar werk, dat was in die tijd zeker niet eenvoudig, ook toen stagneerde de economie en hoorde je alom van reorganisaties en faillissementen. Ik ben bij Hazemeijer te Hengelo begonnen als constructeur met de ontwikkeling en het productierijp maken van de vacuüm hoogspanningschakelaar. Het is fijn te horen dat deze schakelaar nog steeds in Hengelo wordt geproduceerd bij de firma Aeton. Aeton is een Amerikaansbedrijf dat Holec, waaronder Hazemeijer, heeft overgenomen.

Na een interessante en leerzame periode bij Hazemeijer, gekenmerkt door veel onrust als gevolg van grote reorganisaties waarbij soms honderden ontslagen vielen, vond ik het tijd worden om verder te kijken. Al snel viel de blik op Hollandse Signaal Apparaten, in die tijd het bedrijf dat zich het meest roerde over innovatie en groei. Als Logistic Support Engineer heb ik gewerkt aan documentatie- en instructiesystemen om informatie te bundelen en toegankelijk te maken van complexe radar- en vuurleidingsystemen van HSA om het de gebruikers ervan mogelijk te maken deze apparatuur te bedienen en te onderhouden. Meestal gebeurde dit binnen projecten van militaire instanties van diverse landen verspreid over de gehele wereld. Het laatste project waaraan ik gewerkt heb was een bewapeningswerkplaats voor Bangladesh. Ik had er moeite mee

Onder het motto: 'Eerst werk zoeken en dan trouwen', zijn we in januari 1978 getrouwd. We zijn gaan wonen in Weerselo aan het Wilmink, omdat we zo het recht van koop hielden voor een bouwkaaf in Deurningen. De wens om ons eigen huis te bouwen kwam na vijf jaar in vervulling. Samen hebben we 3 kinderen gekregen allen jongens en 2 kleinkinderen een jongen en een meisje.

dat ontwikkelingsgeld van Nederland, bestemd voor de arme hongerige bevolking van Bangladesh, werd aangewend voor militaire doeleinden.

Om enig idee te geven over de omvang van Hollandse Signaal Apparaten: in 1987, het jaar waarin ik afscheid nam, stonden er 6000 medewerkers op de personeelslijst. Het kwam voor dat je bekenden tegenkwam die er al jaren werkten en daar niet eerder getroffen had. Mijn studiegenoot Wim Mekking zag ik pas in de laatste werkweek terwijl hij er al 10 jaar werkte.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen bij Ten Cate

Nu werk ik alweer 26 jaar bij Koninklijke Ten Cate. Ik heb daar verschillende functies uitgeoefend op het gebied van kwaliteitszorg, milieuzorg, bedrijfshulpverlening, productontwikkeling en technische projecten binnen de groep van veiligheidsweefsels en kunstgras. Momenteel richt ik me vooral op maatschappelijk verantwoord ondernemen, kortweg MVO of duurzaam ondernemen.

Duurzaam ondernemen houdt in dat economische, sociale en ecologische aspecten, de wisselwerking tussen planten en dieren en hun milieu, met elkaar in balans is en blijft. Op sociaal en economisch vlak zijn de afgelopen eeuw grote sprongen voorwaarts gemaakt. Op ecologisch vlak is over dit tijdvak echter sprake van een sterke teruggang in de kwaliteit ervan. Kortom de aarde raakt steeds meer vervuild en uitgeput als we zo doorgaan.

De mens wordt al eeuwenlang geconfronteerd met de gevolgen van zijn handelen voor de natuurlijke omgeving. Het is vooral in de twintigste eeuw dat milieuproblemen steeds ernstiger worden. In deze eeuw verviervoudigde de we-

reldbevolking, vervijftienvoudigde het energieverbruik door sterk toegenomen productie, consumptie en mobiliteit, was er sprake van een sterke intensivering van de landbouw, werd de schaarste van verschillende grondstoffen zichtbaar en bleek de invloed van de mens op het klimaat steeds duidelijker.

Duurzaam ondernemen is een dringende noodzaak

Litten de problemen zich eerst alleen op lokaal niveau, zoals hinder en plaatselijke lucht- en waterverontreiniging, later deden zich ook problemen voor op regionaal niveau, bijvoorbeeld grensoverschrijdende luchtvervuiling. Ook op continentaal niveau uiten zich problemen, denk aan verzuring, en nu zelfs op mondiaal niveau, het gat in de ozonlaag, biodiversiteit, de kap van regenwouden en het broeikas-effect. Het is complex en veel tegelijk en dat betekent dat je met volle overtuiging moet handelen. Uit onderzoek blijkt overduidelijk dat verslechtering van het milieu, economische groei, bevolkingsgroei en armoede in een internationaal perspectief met elkaar samenhangen.

Duurzaam ondernemen is een vorm van ondernemen waarbij aan de behoeften van de nu levende generatie tegemoet wordt gekomen, zonder dat daardoor de mogelijkheden van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien, in gevaar worden gebracht. De wereld moet immers ook voor toekomstige generaties nog een leefbare omgeving zijn.

Milieu en economie zijn nauw met elkaar verbonden; er bestaat een wederzijdse afhankelijkheid.

Paul Polman, de ceo van Unilever, schrijft in de Ondernemer van 22 februari 2014 zijn missie: een wereld waarin mensen niet met honger naar bed gaan, waarin mensen toegang hebben tot schoon water en waarin op een verantwoorde manier wordt omgegaan met milieu en de schaarste aan grondstoffen. Wat is het toch fijn dat ik daar voor Ten Cate aan mag werken.

Waarom heemkunde?

Ik ben geïnteresseerd in de geschiedenis van mijn omgeving en natuur en landschap. Met het lidmaatschap van de Vereniging Heemkunde Oalde gemeente Weersel hoop ik daar meer over te weten te komen. Ik ben op zoek naar een andere invulling van mijn 'vrije tijd'. Denk nog steeds dat het leven vooral bestaat uit doen en dat vrije tijd schaars is. Ben bezig geweest met stamboom onderzoek en het wordt tijd daar invulling aan te geven. Wie weet?

Henny Arendsen

Niej in de bokenkast

Zoals beloofd in het artikel over de postertijen in Weerselo, kom ik terug op de plakboeken van Mevrouw Bakker. Wie was deze mevrouw?

Ik had in het verleden haar naam al vaak horen noemen door Aaltje Huizink, die ik kende van mijn tijd bij de Ned. Bond van Plattelandsvrouwen, afd. Weerselo, waar vooral Ned. Hervormde vrouwen lid van waren, veelal behorend tot de Stifsgemeenschap. Ik wist dat deze vrouw vaak bij Aaltje kwam en dat ze mooi borduurwerk maakte, er hing werk van haar o.a. in het Stifthuis. Bij mij thuis hangt een schellekoord met geveltkens, waarvan ik het patroon van haar werk heb overgenomen.

Een jaar of vijf geleden vroeg Jan Huizink, Aaltjes zoon, of wij die plakboeken misschien konden gebruiken voor ons heemkunde-archief, hij had er niks mee (en zijn zuster kennelijk ook niet). Ik nam ze mee, maar zag al gauw dat ze 'gerestaureerd' moesten worden, want veel was ingeplakt met Sellotape, en dat wordt bruin en laat los na verloop van tijd, zoals we allemaal wel weten. Het was er nog niet van gekomen, maar voor mijn artikel over de posterijen heb ik er wel gebruik van gemaakt.*

De plakboeken van mevrouw Bakker

Mevr. Bakker-Guikink vertelt in haar onderschriften dat ze op het Stift is geboren. Ik had haar meisjesnaam nog nooit gehoord, maar bij mijn naspeuringen in de bundel *'Enige geschiedkundige aantekeningen'* van Henk Kollen vond ik dat een heer Gerrit Guikink getuige was geweest bij de aangifte van het overlijden van burgemeester Scriverius in 1836, dat hij woonachtig was op het Stift en schoolonderwijzer was van beroep. Bij het onderzoek naar het onderwijs in Weerselo heb ik zijn naam niet aangetroffen, dus ik neem aan dat hij elders werkte. Bij nadere inspectie van haar plakboeken vond ik dat een voorvader van de familie Huizink gehuwd was met Annette Guikink, vermoedelijk een zuster van eerder genoemde Gerrit. Dat verklaart dus de relatie van Mevr. Bakker met Aaltje Huizink.

Op een ansichtkaart in één van de plakboeken, voorstellende de kruising van de Stiftstraat met de Rudolf Wilminklaan, met zicht op de boerderij van Berends, had ze in het grasveldje links op de foto, naast de pastorie, een kruisje gezet met de woorden "Hier stond ons huis volgens mijn vader". Daar heeft inderdaad een

Hier had volgens mevrouw Bakker hun huis gestaan

huis gestaan volgens de kadastrakaart uit 1832.

Mevrouw Bakker woonde zelf in Hengelo, haar man had daar een verenfabriek. Ze kwam vaak op het Stift, ging daar, denk ik, ook naar de kerk, want ze correspondeerde geregeld met Dominee Schopenhauer. En ze verzamelde alles wat los en vast zat:

ansichtkaarten, huwelijksfoto's, geboortekaartjes, krantenknipsels (ook over de opgravingen in 1972), noem maar op.

Daar vond ik ook een artikel uit een serie 'Van Boom tot Boom' uit de Tubantia van de zomer van 1982 over de tocht per koets die journalist Henk Boom toen heeft gemaakt door Overijssel, in het spoor van de - in zijn tijd bekende - Harm Boom, die die tocht in 1846 maakte. Henk Boom beschrijft zijn bezoek aan het Stift, waar zijn voorganger logeerde bij Jannes Bolk. Dat artikel zette mij op het spoor van de familie Ter Keurs, omdat die ook genoemd werden (Harm Boom overnachtte daar n.l.). De huidige bewoners, Gerrit en Ria ter Keurs, hadden nog alle krantenknipsels, en ook een replica van het reisverslag van Harm Boom. Én die mooie foto van Jan Oom die in Oet de Boerschop nr. 126/2013 stond.

Jan Oom en zijn vrouw Geertruida Scholten kregen geen kinderen. Ze adopteerden een dochtertje van het Reestman, dat later trouwde met Jan ter Keurs, grootvader van de huidige bewoners. Toen Gerrit voor mij de deur opendeelde van de grote schuur die bij de vicarie hoort, kwam ik tot een interessante ontdekking. Daar heeft ooit een rosmolen gestaan. Gerrit herinnerde zich het grote tandwiel boven onder het dak nog goed. De molenstenen van het maalwerk lagen in het huidige woongedeelte (waar tegenwoordig Bert Baarslag woont). Er werd volgens Gerrit boekweit gemalen, hij liet me een oud opschrijfboekje zien, dat we echter niet goed konden ontcijferen. Geert Grobbe, de koster, die ik later sprak, vertelde dat er ook lijnzaad werd gemalen. Dat leek me een beetje vreemd, daarvoor heb je toch veel fijner bewerkte stenen nodig. Laat Geert

nou nog zo'n steen voor de voordeur van zijn oude boerderijtje hebben liggen! En de familie Ter Keurs heeft de grovere stenen onderling verdeeld. Dat gemalen lijnzaad moest dan nog wel uitgeperst worden. Gebeurde dat soms in zo'n toestel dat we ooit bij een excursie naar Lage gezien hebben, waar zware houten palen beurtelings op het lijnzaad vallen?

Ik had nog nooit van deze molen gehoord, heb toch jaren verkeerd onder de plattelandsvrouwen, en het staat ook niet in Dingeldein, *'Acht eeuwen Stift'*.

De boerderij van Ter Keurs was gewoon als woonhuis gebouwd, voor Jan Oom en zijn vrouw. De ingetrouwde Jan ter Keurs maakte er pas een boerderij van. Daartoe moest er een deel komen en werd het gebouw verlengd, wat je nog kunt zien aan de plint: deels Bentheimer zandsteen, deels gepleisterd.

Toen ik met Geert Grobbe praatte, ging het in eerste instantie over de afbeelding van de ooievaar op het Storkenhuis, maar toen herinnerde ik me ineens dat ik ook ooit had gehoord dat er een Stork op het Stift een textielfabriekje had gehad, wist hij daar misschien iets van? Ja, een naaigarenspinnerijtje, zei hij prompt, dat werd later Bieze Stork in Hengelo. Het betreffende gebouwtje was de zwart-geteerde schuur die nu nog achter het huis staat, aan de parkeerplaats.

In de bundel van Kollen vond ik ook nog dat er in de tijd van het eerste postkantoor een E.J. Stork was benoemd als gemeente-ontvanger. Deze man had tot dan toe deze functie uitgeoefend bij de heer Sloet tot Everlo. Het is niet duidelijk in welke gemeente dat was, ik heb de indruk dat er een woord in de tekst is weggevallen. Misschien moeten we nog eens uit gaan zoeken wat al die Storken hier uitgevoerd hebben, behalve het ambt van predikant.

Het is opvallend dat je vanzelf weinig hoort over lokale geschiedenis. Je moet er naar op zoek gaan, en dan nog blijkt dat niet iedereen er belangstelling voor heeft. Oude foto's, oké, een feest van herkenning. Ik denk daarom dat het een hele goede zaak is dat ons bestuur tegenwoordig elk jaar een thema kiest!

Fennie Holter, augustus 2013

Vuur 't lecht kommen

Kim Westerik stelde de vraag, het antwoord - wat voor onze lezers wellicht ook interessant is - kwam van Gerrit Welberg:

"Afgelopen zomer fietste ik door Saasveld en kwam ik het straatnaambordje Westerikweg tegen. Daar mijn meisjesnaam Westerik is wekte het mijn belangstelling, en de vraag: naar welke Westerik is deze weg vernoemd?"

Iets over de 'Westerikweg'

Verschillende vroegere marken in Twente waren nog onderverdeeld in afzonderlijke buurten. Zo was de marke Dulder, waar de Westerikweg in ligt, verdeeld in zogenaamde 'Hasschoppen' (je zou ze ook buurten kunnen noemen).

De marke Dulder was opgesplitst in: de Zoeke hasschop (de zuidelijker buurt), de Westrik hasschop (de westelijke buurt) - naar deze buurt is dus de Westerikweg genoemd -, de Noordik hasschop (de noordelijke buurt). De Oostelijke hasschop ontbreekt omdat daar het stift lag en daarom de Weerseler hasschop genoemd werd. Bovendien was er nog de Saasveld hasschop, het gebied rondom het vroegere kasteel Saasveld. Dat is nu het gebied rond de kerk in Saasveld.

Een ander voorbeeld van opsplitsing in buurten is de marke De Lutte in het rechtsgebied van Oldenzaal. Deze bestond uit de Hengeler Heurne, de Molterheurne, de Roderheurne en de Elfterheurne. De Esmarke in het rechtsgebied van Enschede bestond uit de Klumpershoek of -rot, de Woolderinkshoek of -rot, de Brinckerhoek of -rot, de Broekheurnerhoek of rot en de Binnenvelderhoek of -rot.

Misschien is het voor de vraagstelster interessant om te weten dat in het kerspel Wierden in het jaar 1475 een boerderij 'Westerwyck' wordt genoemd. In 1601 is dit erf als 'Westerick' geregistreerd. De 'c' voor de 'k' is niet van betekenis. In 1953 wordt gesproken over de Oude en Jonge Westrik, evenals in 1980, adres Huurnerweg 10 en 12. Kennelijk is het erf opgesplitst in twee boerderijen.

Zo wordt er in de marke Berghuizen (rond Oldenzaal) in 1475 gesproken over het 'Groete Westeryck'. In 1980 genoemd als 'Westrik' of 'Wesscher'. Daarbij wordt opgemerkt dat het erf zal opgaan in de nieuwe Oldenzaalse stadswijk 'de Essen'. Ook wordt als volgend erf het 'Luttike (= kleine) Westerik' genoemd.

Bron: Het verpondingsregister van Twente van 1601, uitgave Vereniging Oudheidkamer 'Twente', ISBN nr. 90-71517-01-2

Geschiedenis

Gezagsdragers

*De Nederlandse vertaling van dit artikel vindt u op www.heemkundeweerselo.nl.
Desgewenst kunt u een kopie ophalen op de woensdagochtend in 't Hoikinck.*

As ik mediteer ower de titel, deank ik an de schutters in t oolde maarkeweezn; ze mosn in de gaatr holdn of dei duur de groundbezitters gemaakte regels wördn noalewd. t Is opvallend, dat noa de Fraansche tied t fenomeen veldwachter vuur n dag koump. Zoa heanigan is t woord veldwachter verdrungn duur t woord politie. Ik deank, dat alle taaln op de weerld t woord politie kent in ongeveer dezölfde letters. Ouns woord politie koump van t Fraansche police en dat wier van t Latiensche apodixa, dat bewiesstuk betekent.

Veldwachter-Politie in Rossum, Voalt en Lemsel

Ierste vermeldingn

In 1826 kof veldwachter olde Kemerink oet Weersel 20 deukkes bie ne verkoap op t havezathe t Ewwerloa in Voalt.

Op t Leemhoes in Rossum wördt in 1830 de vuur- en achterkaant van ne kofferkist in ne kamer van t hoes met 2 striepn papier verzeggeld en op elk eand van ne striep wördt n zeggel plakt van road lak en n slöttel wördt an griffier Helderman oet Oldnzal gövn. In deizölfde kamer wördt hetzölfde doan met nog ne kist en dat nog moal met ne grote kist op de del en ok nog met ne veerkaant kleanere kist in de bovnkamer; doar was gennen slöttel van. Doo wördn der goedern verkoft. Gerrit Waanders veldwachter kofn vuur 5 gl ne eekn kist en nog een vuur 2 gl. en nog ne wan, ne zaag en schaaf vuur 75 ct.

Wa möt nen veldwachter allemoal doon?

Leemboer, is vot, bloos ne stroatnaam
herinnert nog an t Leemboer

In 1839 wil Johannes Maas ontruming van t Nijehoes in Lemsel duur Lambert Nijehoes. Lambert har dat vuur de oeterlike doatum van 19 januari nich doan en no wil Maas direct ontruming duur nen duurwaarder met behulp van nen veldwachter en aandere ge-
woapende macht. Nijehoes antwoordt, dat

Maas belowd har 2 joar te döarvn wonn en em dan nen huurbreef zol gevn. Niejhoes wet nich waar he met vrouw en kinder hen möt en vrög an Maas nog n paar daag um ne aandere wonning te könn kriegn. Maas blif bie ziene eis en beweert, dat he nooit ne lengere huur belowd hef. Boetndat hef Niejhoes völ spul kwiet maakt. Niejhoes möt t hoes oet.

In 1845 wördt antekend welke stukn maarknground in Lemsel apart verkoft zint: o.a. t noordelike deel van B 1147 16 r en 60 el an Hendrikus Kempers, veldwachter in Weersel vuur 10 gl. Dat stuk lig an de Deurningerstroat tegnowwer Haarman nr. 1. Dat stuk lig an n maarknschead met Deulder.

In 1855 hef Gerrit olde Hofstede op Jolleman, 34 joar, weaver in Rossum, hakhooft ofsnedn op nen wal um de wearkaamp van Loaker-Jan. Veldwachter Boerrichter vrög oold Hofstee, of he dat dorf. Den zear, dat de boern doar gen bezwaar tegn hadn. Boerrichter vrög dat an Loak en den antwoornd, dat he dat beslist nich wol hebn. Oold Hofstee mos 6 daag t hok in.

Jannes olde Wieffert alias Den Fuut, Lambertus olde Steggink alias Den Bril en Gerrit Roessink, allemoal oet de gemeente Weersel hebt n paar scheppel tuffel votnömn bie H. Katnpoel in Rossum. Dei gestöln tuffel hebt ze zoalang in ne schop verstopt van Albertus Kip in Deulder. De politie wör inlicht en gung noar de schop hen um de deevn te pakn; dat is lukt, want der völn tuffel oet dei zek en kwamn daal op de agentn. Dizze kondn de deevn in n kraag pakn.

Jonge misdadigers

Hendrik Hampsink, 33 joar, boer oet Bearghoezn löap in 1861 met n geweer in Lemsel. Veldwachter ter Horst hef in september 1863 's morgns um zes uur Johan olde hofstede alias Bulters, no Rossumer Veldweg 4, 11 joar oold, zön van Lambertus Bulters oet de Lut en Fenne olde Hofstede op Jolleman, alleman oet Rossum, pakt. Johan maakn patrieznstriek wier heelt op nen bouwkaamp, nich wied van herberg Stroakap. Doar hef veldwachter ter Horst em drei joar ledn ok a bekuurd. n Rechter zeg, dat de jong nich better wet en sprak em vriej.

Ne knecht van Johannes Hobbelink in Voalt hef haaznstriek zet op nen hooftwal. Veldwachter Schut vrög em noar zienn naam en he antwoornd "Jannes Hobink", mer de veldwachter vrög t ok an Hobbelink. De knecht kwam net

Stroakap, vrower ne herberg an n Oatmörsschediek, no bewond duur de familie Verduyn

in hoes en maakn de veldwachter owveral vuur oet: “verdomd klöatke, strount-keerlke, doe met dienn roa sik”. He gung vuur n veldwachter stoan en zer: “Ik woag t oe recht in de oagn te kiekn”. He wör duur Hobbelink hölpn. n veldwachter is noar t gemeentehoes stapt en informeern noar n naam. t Was Jannes oold Niejhoes, 24 joar. Boot 80 gl of 14 daag in t hok.

De jacht ne prooi vuur de veldwachters

Op nen zundag bekuurn nen veldwachter Gerrit Heerink, 24 joar oet Voalt, den met n geweer op nen bouwkaamp van Schooltn Leend löap. Boot 10 gl.

In 1865 wördn Hendrik Rikhof, 23 joar, knecht bie Eansman in Voalt en Gradus olde Lammerink, 24 joar, jounk wördn in de Lut en knecht bie Weernman in Voalt, pakt bie de jacht: van de höailaandn van Weernman en Leferman en vandoar noar de höailaandn nich wied van De Hut. Ze slöagn op de vlocht, doo de veldwachters ter Horst en Arends vuur n dag kwamn. n Rechter sprak eer vrij.

Ter Horst en Arends heurn onwies scheatn noar de kaant van Schooltn Leend

t Mooie earf Schooltn Leend met bovnkamer

in Voalt. Paar keerls gungn n bos in van Schooltn Leend. Ze gungn der vandeur, doo ze de veldwachters zöagn. Timmerman Gerrit Meyerink op n Hörstink hef eer met de haand waarschouwd, dat de veldwachters kwamn. Geertrui Luttikhoe, ziene vrouw, stund bie t hoes noar de vluchtende ströapers te kiekn. t Warn: Jan Steenhof op oold Steenhof, 30 joar kloumpnmaker, Hendrikus

Pierik 24 joar, Gradus Steenhof 24 joar, Johannes Kothoes en Gradus Grunder 29 joar timmerman, jounk wördn in de Lut en wonnend in Voalt. Der schöatn 4 man met geweern op hooltsnipn. n Rechter sprak eer vrij.

Johannes in t Veld, stroadekker en Johannes Haarman warn met gelaadn geweer op jacht in de Rutermoat in Lemsel. Veldwachter Franke heurn op zundag t schot. Doo de veldwachter kwam, kneapn ze der tusschen oet. He hef ze noaschreeuwd en zer, dat he n dag zol ontholdn. Elk kreag ne boot van 10 gl.

n Paar moand later was in t Veld wier op jacht met n gelaadn geweer bie de Keamper in Lemsel en maakn n haaznstriek heelt op nen kavel met nen wal der umhen. Veldwachter Boerrichter zöag em 's morgns um half acht, mer in t Veld vlucht n vot, doo Boerrichter em ansprak. Boerrichter har em a veer daag in de gaatn holdn. Boot 40 gl

Mishaandeling

De knecht van boer H. in Voalt wör duur twei onbekeandn anvaln en op meer as schandalige maneer mishaandeld. He hef t der net leavntig ofbracht. De politie hef de zaak in onderzoek.

In 1866 zöagn de veldwachters Arends en Boer-richter Hendrik Leferink met n dubbel gelaadn jachtgeweer op zundag oet ne wear komn. Hendrikus löap owwer t heed en mörsground. Doo he de veldwachters zöag, nam he de beenn. In de achtervolging greapn ze em in n kraagn.

Arends, veldwachter, lag op nen bouwkaamp bezeaid met row bie Hobbelt in Voalt bie n paar haaznstrikn. Doar kwam boer Jan Mensink, 39 joar. He löap ierst langs n voor row en doarnoa langs n tweede voor en möak de strikn heelt. He wör pakt en mos ne boot van 20 gl betaaln.

Ie dörf gen rieshooft steln um nen bezzem te maakn

In 1870 hef Hermanus Kalter op Hamhoes in Rossum, arbeider, n partiej bearkn-ries snedn in t Bearghoezer veald ten noadele van Kistemaker. Veldwachter, van de Wal vröag em , woar he dat vandan har en nam em met. Boot 5 gl.

Boerrichter wocht bie n haaznstrikn an nen hooftwal an n kempke laand in Rossum. He har t strik kapot maakt. Hendrikus Hampsink op Wolcherman, 12 joar, maakt dat strik, mer wördt pakt en möt 1 gl betaaln.

Veldwachter Boerrichter hef geduld

Veldwachter Boerrichter post bie n haaznstrikn op n stuk laand in Rossum, woar at row op steat. Hendrik Steenhof, 33 joar, oet Voalt maakt n strik heelt en krig ne boot van 7 gl.

Rieksbrigadier inschakeld

De rieksbrigadier en nen veldwachter hebt boer T oet Rossum betrapd doo he nen osn owwer n poal met de Pruus leidn wol. Dat dorf nich, umdat der veetyphus was.

Veldwachter Mulders treft 's merraagns um ca half drei bie de Vrielingshörst in Rossum fabrieksarbeider Gerardus Brilhoes wonnend op Kaptein, no Stevelink, an met n geweer op jacht. Boot 10 gl.

Leferman in neie stiel

Doo löap de grote stroat nog bie Steenhof owwer n beult hen.

Slingnboer met n verneid vuurhoes.

In 1871 hef veldwachter Frederik van der Wal zein, dat ze 's morgens bie n Poedel in t Roa Veeld in Rossum an t plagn stekn warn. Poedel har meer as twei voer in ziene schop. Van der Wal har heurd, dat Poedel twei voer har verkoft. Getuge Hermanus Kalter op Hamhoes in Rossum, 52 joar, hef zein, dat Poedel met olde Heghoes n heeln dag plagn har stökn, mer he kan nich zegn, dat t meer as twei voer was. Poedel har zegd, dat he oetscheidn met plagn stekn en

doarduur is van de verkoap van plagn niks terecht kömn.

Oetscheldn

Gradus Mensink op Slingnboer in Rossum, 29 joar kloumpnmaker, möt ne boot van 1 gl betaaln vuur t heelt maakn van haaznstrikn op nen wal met hooft um n stuk laand hen bie zien hoes. Gradus har nog de veldwachter oetschöldn vuur “strountkeerls”.

Ströaper löp herder as veldwachter

Um half een jag Gerardus Schophoes, 35 joar, met n dubbelloops jachtgeweer op n stuk heed van Jannes Roelink in Voalt. Doo he veldwachter Franke zöag, kneap he der tusschen oet, waarop Franke em achternoa renn, mer t is em nich lukt um Schophoes bie de kladn te kriegen. Boot 20 gl.

In 1872 gung Bernardus Engberink oet Rossum, oold kaploan, met n dubbelloops jachtgeweer in t Rossumse veald op jacht zonder akte. He is 's mer-raags um 6 uur pakt duur veldwachter Jacob Sloodman oet Oldnzal. He har wa ne vergunning anvraawd bie de gemeente, mer dat is em weigerd. Boot 50 ct. t Geweer is verbuurd verkloard vuur de schatkist van t riek.

Peerdegeschichte

In 1876 is op 2 meert 's nachtns bie Hams in Lemsal n dounkerbroen meern-peerd stöln. Der wördt in de boerschop völ owwer proat. Doo n aander dag um half zövn de deefstal bekeand wör, hebt ze t meteen bie de politie angövn; de Hermadad der achteran en via de tolgaarders wusn de veldwachters snel, dat n deef met t peerd de stroat noar Hengel was opredn. In Zutphen hebt ze t peerd anholdn. Noadat Hams doar bod van har had, gung he noar Zutphen hen, mer t

peerd was nich van em. Ze deankt, dat t nen Pruus hef west, den was ne moand ledn bie Hams west en zer, dat he van ne rieke familie oet Paderborn was, schoonwal watn dachn, dat t nen lelkn keerl was; Hams vertrouwn em nich. Op nen dag zoln zien vader en bruur em hier komn bezeukn. Doo den Duutser op nen morgn noar Oldnzal hen gung um ziene familie op te haaln en Hams em achternoa gung, was he vot. Umdat den deef t peerdetuug precies wus en n stal op de juuste maneer ofslöat, deankt ze, dat n deef dermet op de heugte was. t Peerd was 300 gl weerd. Veer daag doarnoa hebt ze t peerd in Deutikum in n Achterhook anholdn. Hams hef t ophaald. t Is bekeand, dat n deef t peerd vuur 202 gl verkoft har an nen boer in Deutikum, an wel he verteln, dat hee t mooie broene peerd van zien vader har, den in de nöagte van Oldnzal wonn. Doarnoa gung he in nen herberg biljartn, woarat ze n gesprek höldn owwer t gestöln peerd. Den deef har zik nich meer op zien gemak veuld en was der vanduur goan. Twei wek later hef de politie em te pakn kregn, doo he wier an t steln was.

Hams kan doar nich meer boerken.

Zoa dik as 1000 man

Op nen vrijdag in november trouwt Jan Snijders op Nijhoes in Lemsal met Johanna Teggeler. Noadat ze n heeln dag döanig van n foezel hadn preuwd, onstund der tusschen 4 en 5 uur ne onmöanig ruzie, woarbie G. Hesselink oet Rossum slim an zien leinkeraarm verwond wör en ziene kleer wördn op verschillende plaatsn an stukn snedn. De politie was der meteen bie. t Is te hopn, zoa eindigt t kraantartikel, dat de daders zoa rap möglik eer verdeende loan kriegt vuur t misbroek van t mes.

Maagdelik vergriep

In 1883 is ne maagd van 13 joar oet Voalt in Oatmörssche duur ne veldwachter pakt. Ze har z.g. n heudke, nen zwartn bril, tukdeuk vuur eer mevrouw haald.

In 1886. in april, wör in de nacht van döanderdag op vrijdag in n weinkel van A. Vos in Rossum ne roet kapot maakt en oet de weinkellaa wat geald vothaald. politie döt n onderzoek.

Kloatscheatn

In 1889 hef Rossum in januari tegn Tubbig schötn. Um ca half vief wilt ze der met opholdn; t wördt te dounker; de volgende dag wilt ze wier wieder. Tubbig eist 6 gl, mer dat gung nich in vrea. De politie wil de zaak onderzoekn. Vuuropscheater van de Rossummers was J.S. He was luk achterblevn bie de aandern, doo ze noar hoes hengungn. De Tubbiger vundn, dat Rossum verleurn har en woln dei 6 gl hebn en S. wil t nich gevn. De Tubbiger röapn: "Geald, blood, doad" en gungn um S. henstoan, zoadat S. der nich tusschen oet kon en zik zölfs nich kon beweegn. S. mos betaaln, aans kwam he nich vot. Der trapn a een. S. betaaln 6 gl an O.G. en S. kon goan, mer de drei daders – vrachtrieder H.O.G., metseler H.E. en boer G.L.- kreagn ne boot van 3 gl of 3 daag t hok in.

Kluimper is ne wonboerderiej wördn.

Je döfft ok niks

In 1890 bekuurn rieksveldwachter Seisveld en veldwachter Straatsburg J. olde Dubbelink op Kluimper, in 1887 trouwd met Aleida oold Engberink in Rossum. Olde Dubbelink wol op nen eakster scheatn, den ziene köakn vothaaln.

In 1894 hebt de veldwachters Franke en Straatsburg H.P. oet Lemsel bekuurd vuur owwer-treding van t reglement op de peerdefokkeriej.

In 1914 schat veldwachter Straatsburg de huurweerde van herberg Scheuten an de oolde Oldenzaalsestroat op 90 gl.

In 1917 is duur de gemeenteveldwachter procesverbaal opmaakt tegn Johannes Maseland op Loak oet Rossum vanwege t bouwn van ne nieie woning zonder vergunning. Den keerl was van te vuurtn duur de gemeente waar-schouwd, dat dat nich dorf. Dei woning was t nieie oolde Loak bie t Peuleke; doar hef de fam. Weusthof t lest wond. No steat t lög. Maseland vrag ontheffing van n paar bepoalingn van de bouwverordening. De gemeente zeg "Nee".

Tot politie in Tilburg wördt beneumd A.Reuver op Snappert in Rossum. He hoof doarum nich in militairn deinst.

In 1918 is duur de rieksveldwachter B. en de onbezoldigde rieksveldwachter N. proces verbaal opmaakt tegn olde Smeyers oet Lemsel, umdat he met zienn hound weeld opspuurn.

Oet de school in Lemsel wördt drei mutsn stöln. n Veldwachter geat op on-

derzeuk oet en treft op stroat twee verdacht oetzeende vrouwleu. Bie ondervroeging ontkent ze n deefstal, mer smiet de drei mutsn vot, mer dat zöt de politie, woarop de vrouwleu bekend.

In 1920 kan in Rossum nen rieksveldwachter wördn ansteld, as doar ne woning vuur beschikbaar is. Sanderman oet Voalt wil probiern, of der ne woning van particuliern is.

In 1921 stelt pastoor Dames ground vuur ne veldwachterswoning vuur, umdat meester Plegt gen deel van de woning ofsteat.

In 1922 koump der nog genne rieksveldwachter in Rossum.

In 1925 zint der tegn de zin van de bevolking woonwaagns in Rossum. Der möt plaats komn vuur woonwaagns in Rossum en nich te wied van de politie of.

Vriejwilligers vuur de brandweer

In 1929 was der nen grootn brand in t Rossumer veald. Duur de harde weind was der zoawat nich tegn te vechtn. De gemeentepolitie wus noa völ inspanning n braand te bepearn. Roem 300 buinder gung in de vlamn op. Völ leu stundn der te gaapn zonder ne haand oet te stekn. t Heed, woar de leu zoa van holdt, was ene zore vlakke wördn.

De marechaussee helpt

In 1935 wör in de nacht van vriedag op zoaterdag umstreeks een uur in t melkfabriek inbrökn. De marechaussees in Oldnzel wördn inschakeld, dei meteen met 5 man per motor an kwamn riedn. Zie warn der a um half twee. Ze zetn meteen t terrein um de fabriek of. Dan volgn n onderzoek in t fabriek en kantoor, woarbie snel twee man ontdekt wördn, dei zik tusschen twee kistn verstopt hadn. t Warn twee goo bekeandn van de politie. Ze kwamn oet Hengel. Ze hadn haandsche en inbrekkersspul bie zik. Met nen vals slöttel warn ze t fabriek binn kömn, woar noa ze t kantoor hadn inspecteerd. Ok de brandkas hadn ze a probieerd., mer zonder resultaat. Den eenn har zik de tuk vol stopt met sigaarn. Beare keerls mosn met noar de kazerne in Oldnzel en doarnoa op transport noar Almelo hen.

Doo bestund t melkfabriek nog

Germanink-Hennie

NB. De rest van de historie over de gezagsdragers in Rossum drukken we in de volgende nummers van 2014 af onder het kopje: Plat in 't blad.

Achter 't canonveenster

In deze en de volgende uitgave van Oet de Boerschopn verschijnt een bijzonder verhaal over de twee broers George en Theo Bootsma. Zij zijn geboren in Rossum waar hun vader Theodorus Bootsma, van 1916 tot en met maart 1923, directeur was van de zuivelfabriek 'De Eendracht'. Later, wonende in Utrecht, werden de broers van eind 1942 t/m midden 1945 verplicht tewerkgesteld in Duitsland. Bij de bevrijding kwamen zij daar om het leven. In dit deel aandacht voor het ontstaan van de zuivelfabriek en de carrière van Bootsma. Het verhaal geeft achtergrondinformatie bij - en sluit aan bij - onze vensters 29 (over het ontstaan van de boerenorganisaties) en 30 (over de tweede wereldoorlog).

Vergeeten oorlogsslachtoffers uit Rossum-1

Het is 8 juni 1923

Op de buitengewone ledenvergadering van de Coöperatieve Stoom-Zuivelfabriek 'De EENDRACHT', gehouden in de school te Rossum, vraagt de kapelaan (waarschijnlijk kapelaan A. Janmaat, BW.) het woord. Er broeit iets in Rossum. In het verslag wordt genoteerd: *"Alvorens tot het punt rondvraag over te gaan vraagt de Weleerwaarde Heer Kapelaan het woord te mogen voeren, hetgeen hem volgaarne wordt toegestaan. Hij begint zijn rede met te zeggen dat er de laatste tijd veel geruchten over den toestand der fabriek verspreid zijn. Volgens door hem ingewonnen advies noemt hij den toestand in verhouding gewoon goed. Hij zegt dat hem gebleken is dat er veel overdreven is, er wordt teveel gesproken in de vereeniging ten nadeele van veelen en ten ongunste van eenigen. Hij zegt dat naar eenheid moet gestreefd worden. Waar geen eenheid is daar is ook geen liefde. Een der oudste Coöperaties van Twenthe wordt gedrukt door eenigen die geen algemeene belangen bovenaan stellen. Eigen meeningen gaan niet altijd op. Hij besluit zijn rede met de woorden: Doe alles voor allen en niets voor de eer! Waarna door applaus dank gebracht wordt voor de rede.*

Coöperatieve Stoom-Zuivelfabriek 'De EENDRACHT'

Nadat in 1892 meester H.A. Plegt, hoofd van de school in Rossum en afkomstig uit de buurtschap Beekdorp bij Weerselo, de boeren wist te organiseren in een Boerenbond was hij het ook die de kar trok van een in 1894 op te richten zuivel-, annex boterfabriek in Rossum. Een der eerste in Twente! De

akte passeerde op 12 mei 1894. Aandeelhouders waren de boeren uit de drie buurtschappen: Rossum, Volthe en Lemselo, maar ook bv. de steenfabrikant T.H.J. Kistemaker uit Oldenzaal. Het eerste bestuur bestond uit H.A. Plegt (Rossum), J. ten Wildiek (Volthe) en A. Engelbertink (Lemselo). De eerste directeur werd Dhr. Brandsma, afkomstig uit Friesland en hij had het grootste pakket aandelen.

Men begon in datzelfde jaar voortvarend met de bouw van een fabriek met een stoommachine en ketel van Stork uit Hengelo en een directeurswoning. Al snel werd de eerste melk aangeleverd en de eerste roomboter geproduceerd. Brandsma vertrok echter al in 1895 naar Denekamp. Na hem kwamen verschillende directeuren, meestal van buiten Twente en voor opmerkelijk korte tijd. Uit de omliggende buurtschappen en dorpen/steden, zoals De Lutte, Berghuizen, Beuningen, Agelo, Nutter, Tilligte, Denekamp en Ootmarsum werd melk aangeleverd. Door de expansie kwam men in de problemen. Op de algemene ledenvergadering in januari 1900 werd dan ook besloten tot een openbare veiling van de coöperatie over te gaan. Men wilde de coöperatie terugbrengen bij de boeren in de drie buurtschappen. Als gevolmachtigde trad het bestuurslid J. ten Wildiek op. Maar op de veiling bleek dat hij, samen met een twaalfstal personen, waaronder zijn dochter, meester Plegt, winkelier Andreas Vos, 7 boeren en ook de pastoor, de fabriek met woonhuis en toebehoren gekocht had voor het bedrag van 5870 gulden. Deze 12 aandeelhouders (allen uit Rossum, Volthe en Lemselo) brachten samen 7000 gulden bijeen en op 12 maart 1901

werd de nieuwe coöperatie een feit. Statutair veranderde er niet veel, wel werd de winstdeling gewijzigd en werden er in een latere periode wijzigingen doorgevoerd waarbij de boeren meer zeggenschap hadden. Het aantal leden bedroeg rond de 150. Men ging zich ook bezighouden met het aan- en verkopen van veevoeder, maar nadat in 1918 de A.B.T.B werd opgericht, werd besloten deze verliesgevende veevoedertak af te stoten.

Directeur Theodorus Bootsma

In het jaar 1916 trad Dhr. Theodorus Bootsma (*1885) aan als directeur. Hij was katholiek en geboren in Franeker. Bootsma kwam met zijn vrouw Wilhelmina van Nimwegen (*1890) en zoon Christoffel, die in 1915 te Tubbergen was

geboren, vanuit Buurmalsen naar Rossum.

In de periode 1916 tot en met 1923 werden in Rossum uit het huwelijk Bootsma-van Nimwegen zes kinderen geboren, die werden ingeschreven in de Burgerlijke Stand in Weerselo.

Het zijn achtereenvolgens:

* Reynerus Wilhelmus, (Reyer) geb. 18-08-1917, overl. 21-10-1917 en begraven te Rossum.

* Reynerus Wilhelmus, (Reyer) geb. 13-08-1918 (*zelfde naam als overleden kind!*).

* Theodorus Nicolaas, (Theo) geb. 20-02-1920.

* De tweeling Maria Dorothea, (Ria) geb. 07-11-1921 en Georgius Jacobus, (George) geb. 07-11-1921.

* Wilhelmus Anastasius, (Willy) geb. 22-05-1923.

Volgens het bevolkingsregister van de gemeente Weerselo wordt op 20 november 1916 de familie Bootsma, bestaande uit drie personen, ingeschreven. Zij hebben zich per 24 oktober 1916 in de gemeente gevestigd en zijn gaan wonen in de directeurswoning van de zuivelfabriek te Rossum, op nummer 77, later

gewijzigd in nummer 86. Maar in dit bevolkingsregister zien we ook dat de familie, intussen bestaande uit vader, moeder, 6 kinderen en een huishoudster, op 10 augustus 1923 Rossum verlaat en vertrekt naar Egmond Binnen in Noord-Holland. Wat is er intussen gebeurd en waarom lukt het niet in Rossum om een directeur, die van elders (vaak Friesland) komt, voor lange tijd vast te houden?

Directeur Theodorus Bootsma
(1885-1965)

Archief Kollen

H.J. Kollen uit Weerselo, politieagent en verdienstelijk amateur-historicus, heeft eind 20^e eeuw een grote verzameling aangelegd van documenten die van belang zijn voor de geschiedschrijving van de oude gemeente Weerselo. Deze verzameling maakt deel uit van het archief van de Vereniging Heemkunde oalde Gem. Weerselo. Zo ook een aantal mappen met gegevens over de zuivelfabriek in Rossum. Hierin zijn kopieën van notariële akten, afdelingsvergaderingen, krantenknipsels van de ondergang van de fabriek in Rossum en zelfs twee originele brieven van directeur Bootsma. Het is absoluut niet volledig, maar het geluk is met ons. Juist in de periode dat Theodorus Bootsma in Rossum was aangesteld als directeur zijn er een tiental verslagen van de algemene ledenvergaderingen van de zuivelfabriek bewaard gebleven. Ondanks hiaten geeft dit een aardig overzicht waaruit we, na bespreking, het aandurven enkele conclusies te trekken. Jammer genoeg is het originele archief spoorloos. Het eerste verslag dateert van de ledenvergadering, gehouden op 3 mei 1917 in de school te Rossum, aanvang 16.00 uur. Het aantal leden is nu 168. Er worden interessante zaken behandeld die betrekking hebben op het reilen en zeilen van de onderneming. Het gaat echter te ver in dit artikel hier nader op in te gaan. Directeur Bootsma is aanwezig om verslag te doen van de toestand van de fabriek. De bestuursleden H.A. Plegt en J. te Wildiek hebben na een lange periode van besturen bedankt, maar de vergadering wil meester Plegt toch weer terug. Hij krijgt de meeste stemmen en aanvaardt opnieuw een benoeming. Hij is dan 67 jaar. Op 31 mei 1917 is alweer de volgende vergadering uitgeschreven en het verslag handelt over het uitbetalen van de aandelen en het uitbreiden van het bestuur met twee leden uit Agelo, omdat deze buurtschap ook melk levert aan de zuivelfabriek te Rossum. Ook komt nog aan de orde het melkvervoer en het benoemen van een commissie voor het nazien van de boeken.

In het archief van Kollen vinden we ook twee originele brieven uit 1917 van directeur Bootsma. Een gericht aan de burgemeester van Weerselo over het in omloop zijn van valse guldens en dat hij recht denkt te hebben op een vergoeding van 10 gulden per maand, omdat hij zitting heeft in een brandstofcommissie. In de tweede brief maakt hij melding van het feit dat er door belanghebbenden honderd gulden is toegezegd om een telefoonkantoor in het dorp Rossum te realiseren.

Brief Bootsma (jan.1917) Toezegging van 100 gulden voor de realisatie van een telefoonkantor in Rossum

Het volgende verslag is een verplichte bijeenkomst op zaterdag 2 februari 1918. Het voordelig saldo over het boekjaar 1917 is: 2071, 87⁵ gulden en het ledenkapitaal bedraagt ruim 8000,- gulden. Het aantal koeien dat melk levert is 725 stuks, verdeeld over ca. 170 leden. Aan de orde komt ook het verbouwen van de fabriek en de directeurswoning. Bootsma geeft een uitvoerige toelichting. Vernieuwen van de fabriek is noodzakelijk omdat de boter eerdaags naar kwaliteit zal worden betaald en de woning is te klein. Kostenplaatje, incl. koelinstallatie, ca. 27.000 gulden. Meester Plegt is voor, maar de vergadering beslist. Tegen het huishoudelijk reglement in wordt door enkele leden voorgesteld schriftelijk te stemmen. Dit wordt toegestaan en het voorstel wordt verworpen met 48 voor, 51 tegen en 2 blanco stemmen. Het bestuur is zwaar teleurgesteld. Op 28 februari 1918 is er weer een bijeenkomst en nadat de directeur

voorstelt om de directeurswoning zo sober mogelijk te verbouwen, stemt men voor de vernieuwing van de fabriek en de verbouwing van de woning. Er wordt mee ingestemd dat er 27.000 gulden wordt geleend bij de Boerenleenbank in Rossum. Maar in het verslag van de vergadering van 20 maart 1918 staat dat de aanbesteding tegen de 40.000 gulden loopt. Veel te duur, er moet nog meer worden overlegd.

Het volgende verslag dateert van de vergadering op 13 december 1918 bij A. Vos. Hoofdpunt is de aanbesteding van het melkvervoer. Volgens Bootsma is het te duur, ruim 8000 gulden per jaar. Het moet effectiever en er wordt beslist dat het opnieuw wordt aanbesteed. Op 27 februari 1919 wordt er vergaderd over de verplichte levering van melk en een nieuwe bestuursverkiezing. Het verslag van de vergadering op 9 oktober 1919 is kort. Er zijn maar 49 leden aanwezig en daarom neemt men geen beslissingen om de fabriek en de woning te verbouwen. Het verslag van de verplichte vergadering, gehouden op 18 maart 1920 is omvangrijker. Meester Plegt bedankt definitief als bestuurslid, hij is dan 70 jaar. Er zijn 103 leden aanwezig. Over het boekjaar 1919 leest Bootsma het verslag voor. De melk was winstgevend, de veevoedertak heeft verlies geleden. Voordelig saldo: 1036,81 gulden. Het bestuur wordt teruggebracht naar 7 leden, op voorstel van Bootsma evenredig verdeeld over de buurtschappen. (Volthe 3, Rossum 2, Lemselo 1 en Agelo 1). Misschien aardig de namen te geven die worden gekozen: Volthe: G.J. Leferink-Reimerink, J. Weernink, G.J. Sanderink. Rossum: B. Haarman, J. Oude Vrielink. Lemselo: L.J. Schepers. Agelo: H.G. Lohuis.

Dan komen we bij het laatst bewaard gebleven verslag. Het dateert van 8 juni 1923. Een sprong van ruim drie jaar. Jammer dat we geen informatie hebben over de tussenliggende periode, want het gaat niet goed met de fabriek in Rossum. Op de agenda staan de melkverkoop aan de melkfabriek te Oldenzaal, de toestand van de fabriek en de weinig rooskleurige financiële situatie. Was er voor 1920 een batig saldo, dit is nu anders. Over het jaar 1922 is er ruim 1.1 miljoen kg melk geleverd. Er zijn 99 leden aanwezig en zij krijgen te horen dat de fabriek een schuld heeft van ongeveer 13.170,- gulden. Hierin is ook meegenomen het failliet gaan van Floothuis te Amsterdam. Verdere informatie hierover ontbreekt. Uit het verslag blijkt dat directeur Bootsma zelfstandig, zonder medeweten van het bestuur, handel heeft gedreven met Floothuis. Ook Koelhuis uit Zutphen is hierbij betrokken. Een onduidelijke zaak, maar kascontroleur Weusthof verklaart dat er geen fraude is gepleegd. Bootsma heeft

volgens hem er alles eraan gedaan om de zaak in orde te krijgen. Hij heeft zelfs 1200 gulden aan rente en kapitaal in de kas gestort voor afbetaling van een achterstallige rekening van een bedrijf in Amsterdam. Lid Oosterbroek ziet het niet meer zitten en stelt voor de fabriek te verkopen, maar de boeren houden vertrouwen in hun zuivelfabriek. Meester Plegt steunt Bootsma en stelt voor om Bootsma voor die 1200 gulden schadeloos te stellen via een borgmaatschappij. De vergadering is voor. Bij de Boerenleenbank in Rossum wordt 6000 gulden geleend.

En dan komt de rondvraag. De boeren zoeken een zondebok voor de gelopen zaken. We weten niet precies wat er in de periode 1920-1923 is gebeurd. Voorafgaand houdt de kapelaan zijn gememoreerde toespraak. Maar met een aanloopje over de salarissen van het personeel komt ter sprake of directeur Bootsma zijn betrekking is opgezegd. Als antwoord van het bestuur staat er geschreven:

“Zulks is niet voor vast geschied, zijdelings is hem medegedeeld dat het beter was zich van een andere betrekking te voorzien. De meeste leden zijn op heden niet voor opzage, eenigen zijn van meening dat indien ter gelegenheid den Directeur weg gaat, men dan wel door een gewoon werkman aan te stellen kan volstaan. Het lid J. Scholten zegt dat hij een vakman noodig oordeelt. H. Velthuis is voor iemand uit eigen omgeving te benoemen. De voorzitter zegt dat een en ander van de omstandigheden zal afhangen en dat ligt op den weg van het Bestuur.”

Het lot van Theodorus Bootsma is bezegeld. Hij kan vertrekken. Weer is er geen synergie tussen een directeur, die van buiten Twente komt, en de boeren die lid zijn van de Cooperatieve Stoom-zuivelfabriek ‘De EENDRACHT’. De voorzitter G.J. Leferink Reinink sluit de vergadering met “Gelooft zij Jezus Christus”. Het verslag is van de secretaris J. Oude Vrielink.

De opvolger van Bootsma wordt de Rossumer G. Bossink, in 1949 opgevolgd door zijn zoon J. Bossink. Johan Bossink is de laatste directeur, want eind jaren ’70 fuseert de fabriek, wordt later gesloten en afgebroken.

Bert Wolbert, Oldenzaal, januari 2014

Bronnen:

Dr. G. J. Bartelink, Gedenkboek: Rossum driehonderd jaar Parochie, 1965; Brochure: 75-jarige Rabobank Rossum viert feest, 1984; Hennie Engelbertink, Uittreksel aantekeningen over de Melkfabriek te Rossum, 2014; CANON van Weerselo, uitgave Vereniging Heemkunde Oalde Gem. Weerselo, 2012; George Bootsma, Genealogie en foto's familie Bootsma, 2014; H. J. Kollen, Weerselo in oude Ansichten, 1970; H. J. Kollen, Privé verzameling, Archief Ver. Heemkunde oalde Gem. Weerselo; Gemeentelijk Archief Dinkelland, Denekamp.

Wat stun der in de kraant

Na ons stukje over de voormalige tramlijn van Oldenzaal naar Denekamp in het vorig nummer (128) van Oet de Boerschopn vond ik een artikel in T.C. Tubantia waarin werd vermeld dat 'men' aandacht wil schenken aan het vroegere tracé: weer zichtbaar maken, een wandelroute uitzetten, enz.

Tramlijn Oldenzaal - Denekamp

Wie die 'men' zijn is mij niet helemaal duidelijk geworden. De gemeente Oldenzaal? Maar wie dan wel? Het Oversticht is ingeschakeld, maar waarom? Overleg met de eigenaar van het Roderveld (Natuurmonumenten, F.H.) voor toestemming om daar te komen. Maar op hun gebied is het allang openbaar toegankelijk. Weten ze dat niet? Vaag, vaag, vaag. Maar we zullen wel zien.

Wél concreet zijn begin februari een artikel over de nieuwe stationsomgeving in Oldenzaal en een tweede artikel met een foto van het stationsgebouwtje van de vroegere tramlijn naar Denekamp. Het is opgeknapt door de St. Tramstation Oldenzaal, die er van uit ging dat de nieuwe vervoersmaatschappij (nieuw voor deze regio althans) Syntus het zou gaan huren voor de buschauffeurs. Maar er kwam een kink in de kabel toen Syntus te kennen gaf dat ze daarvoor ruimte wilden maken in een nieuwe busstalling op het Stationsplein. Dat bleek (gelukkig) niet haalbaar en nu komt er inderdaad een pauzeruimte voor de chauffeurs.

Niet iedereen is er blij mee, sommige bewoners van het appartementencomplex Linq vinden het belachelijk, het valt naar hun mening geheel en al uit de toon in de nieuwe omgeving van de z.g. 'Groene Loper', de tunnelverbinding van Zuid Berghuizen met het NS station en het centrum van Oldenzaal. Geen gevoel voor historie? Of is de kritiek terecht? Ik heb het zelf nog niet gezien, kan er dus ook niet over oordelen. Ik hoop dat ik binnenkort eens met iemand op excursie kan.....

Fennie Holter

Van Sunte Peter tot mirweenter

Van Soasel tot Saasveld - 3

Hoe boerschop en dorp veranderden

Eigenlijk had ik met het gedicht *'Veurbiej'* aan het eind van de vorige aflevering de geschiedenis van het voor mij bijzondere erf Egbert willen afsluiten en verder willen gaan met de noaberschap er omheen en verder het Saasveld zoals ik het in m'n jonge jaren gekend en meegemaakt heb. Maar telkens als ik de rij-

mende regels lees, komen weer de beelden op, ooit daar beleefd. En toen ik enige tijd geleden kapsalon Kolmschot binnenkwam voor het steeds weerkerend bezoek, moest ik – zoals altijd – weer kijken naar de méér dan levensgrote afbeelding op een der wanden van de kapperij: m'n opa Jans oude Wansink; in de *Stille Wek* of op een zomerse namiddag in alle rust bezig met de knipbeurt van *'Könks-Gerrad'*, G. Meenhuis. Er werd vóór die bezigheid om de kandidaat *nén scholdook*, (grote mouwloze schort) van opoe gedrapeerd en de behandeling kon beginnen. Dat gebeurde in alle rust, waarbij meerder malen gepauzeerd werd. Opa nam dan plaats op de andere stoel, waaraan ook de pet van de opdrachtgever hing; er werd uitvoerig over van alles van gedachten gewisseld en koffie gedronken. Het was 'n vermakelijk gezicht, omdat de persoon op de knipstoel er daarbij als een halfgeschoren schaap bijzat:

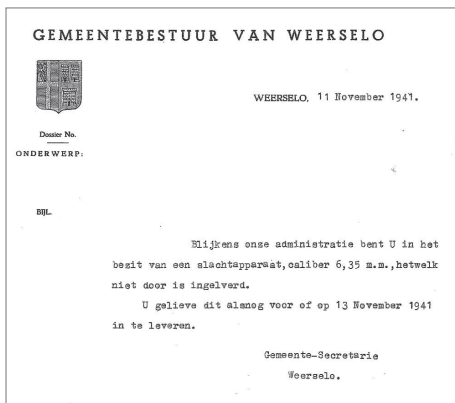
aan de ene kant van het hoofd nog de volle haardos, *lekker woarm de weenterdag* en aan de de andere zijde al *hoog op jagd*, want opa had maar één model. Als de geknipte dan overeind kwam en zich voor vertrek gereed maakte, was hem meestal de pet te groot en die benam hem alle uitzicht. *Nén vosn kraantn-pepier döt woondern; met Poasn koomp d'r tóch nén niejn.*

In onze kinderogen kon opa héél veel! Enkele bezigheden daarvan, waarbij ik hem moest helpen, deed ik met tegenzin: o.a. *'n sliepsteen dreajn*, waarbij hij

telkens tot m'n ergernis uitgebreid met de duim voelde of het geslepen al scherp was. En tuffel gaddern. Dat gebeurde in zijn eigen rustige tempo van een oude man, tot de greep in de grond werd gezet; dan moest ik naast hem op de nog lege *schoefkoar* (kruiwagen) plaatsnemen en vertelde hij van vroeger. Of maakte korte rijmpjes zoals: *Knap! zeg 't mier; morgn zea'j mie wier*. Hiermee wilde hij zeggen dat de afgerukte plant vogelmuur (*Stellaria media* – voor de kenners), zich na één dag al weer schuchter vertoont. Toen luisterde ik maar met een half oor, nu - na zoveel jaren - was het me een vermogen waard als ik die leerzame uren van toen zou kunnen overdoen! Maar hij kon nog veel meer dan haren knippen: daken met stro dekken en... *bign sniedn!* Ik heb nog 'n levensgroot scheermes van hem waarmee dat bij die stakkerds gebeurde. En als verlengstuk daarvan, was hij naast z'n boerenwerk ook nog huisslachter. Deze genoemde zaken hebben er misschien wel toe bijgedragen dat ik al meer dan een halve eeuw geen vlees eet. Toch bewonder ik hem tot op de dag van vandaag en misschien ook wel om het volgende. Toen we nog kinderen waren, lag in een donker hoekje van de later afgebroken schuur een vreemd voorwerp van zwaar metaal, dat 'scheetmasker' genoemd werd en waar we niet aan mochten komen. 'Völs te geveurlijk!' werd gezegd. Het bleek het verdoovingswapen dat bij het slachten door hem gebruikt was en volgens een gemeentelijk schrijven, dat ik later tegenkwam, had hij dit aan het begin van de oorlog moeten inleveren maar dit blijkbaar nooit gedaan. Tijdens de bouw van de nieuwe boerderij is het weggeraakt, toen liep er ook zoveel vreemd volk op het erf rond...

In het Winternummer 128 van Oet de Boerschopn stond een winterse foto uit 1944 en deze maal een afbeelding vanaf ongeveer dezelfde plek genomen, alleen 30 jaar later. Er is veel veranderd. Bij de bouw van de nieuwe boerderij in 1950 is voor een deel het *veerkaante weark* (gebint) van het afgebroken huis gebruikt. Voor de nieuwe schuur zijn enkele eiken geveld, dit is te zien aan de open plekken van de verdwenen bomen. De karakteristieke 'paraplu', de één paals oogstberging is bezweken en ligt ter aarde neergestort. Dat doet me toch

wel wat, omdat ik als schooljongen onder zijn strodak een bizar avontuur beleefd, én overleefd heb. Op die leeftijd denk je alle geheimen van het leven al te kennen, maar wordt je even vaak tot je eigen schande met de neus op de feiten gedrukt. Ik had oom Jan wel soms bezig gezien de

kap langs de staande paal omhoog of naar beneden te krikken. Dat gebeurde met een ingebouwd lierstelsel dat simpel bestond uit een stuk ronde pijp, een staalkabel die daar omheen gewonden was en die boven in de kap over een katrol liep, en weer terug gaand, vastzat aan het dubbele balkenkruis dat de onderzijde van de kap vormde. In de pijp zaten enkele gaten waarin een ijzeren staaf gestoken kon worden om als hefboom te dienen bij het omhoog draaien en bij het neerdalen als rem. Een andere staaf kon door één van de gaten in de staander worden gestoken en hierop rustte de kap in ruststand. Toen ik het geheel iets omhoog bracht en de staaf uit het paalgat trok, gebeurde er iets onverwachts. Met een plof viel de door niets tegengehouden kap op het stro en ik zat vijf meters hoog opgesloten in het pikkedonker... Een vreemde gewaarwording, die me deed denken: *"k Heb mie lelijk wat maakt, ik wol da'k d'r oet was."* Goede raad is dan vreselijk duur en wachten lijkt een eeuwigheid te duren! Toch was het niet zo lang of ik werd al gemist. Ik hoorde op enige afstand door m'n grootouders beurtelings mijn naam roepen en wat later mengde zich ook de stem van de tante - die met de middagpot bezig was - in het alarm. Toen resultaat uitbleef, hoorde ik opoe - die door reumatiek slecht ter been was en in datzelfde jaar is overleden - zeggen: *"To Jans, goat 's langs de slöat of 't jeunkn doar ok in lig!"* Opa mosterde wel wat tegen, begon toch aan de opgedragen taak en kwam na enige tijd zonder resultaat terug. Ondertussen waren de vrouwen blijven roepen, ook zonder dat dit wat opgeleverd had, want ik hield me muisstil omdat ik vreesde gestraft te worden. Dan maak je in de donkere benardheid een afweging: blijf ik hier om langzaam om te komen, óf meld ik m'n verblijfplaats met alle gevolgen van dien. Ik koos voor het laatste, ook al omdat de honger begon te knagen en in de onvrijwillige verblijfplaats de heerlijke geur van *siepelntuffel* begon door te dringen, want het liep tegen het twaalfde uur van die gedenkwaardige dag. En toen oom Jan wat later per fiets

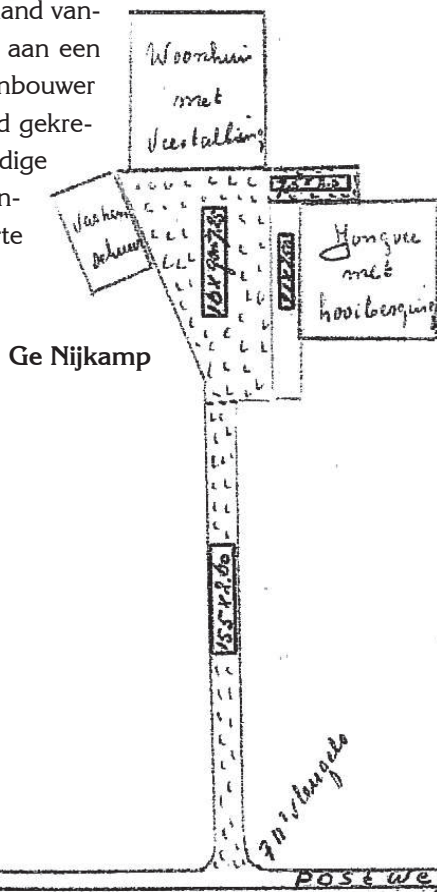

thuishkwam, van de toestand op de hoogte werd gebracht en ook een keel opzette kon ik me niet langer inhouden en schreeuwde nog harder dan het viertal beneden: "Ik bin hier!!!" Dat sloeg in

als een bom, want plots was alles stil en hoorde ik de oom tegen de ladder opstommelen, enkele schoven stro verwijderen en in het licht dat door de ontstane opening naar binnen viel zag ik zijn vriendelijk gezicht dat zei: "Loat oe mer gliedn, ik vang oe wa op!" Even later zette hij me op de aarde neer en een ruimtevaarder terug van een maanreis kan niet zo blij zijn geweest als iemand die dit avontuur kan navertellen. Over straf werd helemaal niet gesproken en vanaf die dag is mijn lijfspreuk: *De meeste ding valt achterof met! Op ne eankele oetzundering noa...*

Op de foto is ook te zien dat de toegangsweg naar de boerderij nog niet verhard is, maar op een zekere dag kwam iemand vanaf 't hek naar de boerderij lopen die een wiel aan een handvat voor zich uit schoof. Het bleek wegenbouwer Lansink te zijn, die van oom Jan opdracht had gekregen weg en erf te asfalteren en hiervoor het nodige meetwerk deed om de offerte te kunnen uitbrengen. Dit gebeurde op 29 januari 1975 en korte tijd daarna kreeg het werk zijn beslag.

(Wordt vervolgd)

Van vuur Annekesbesmoors tied

In mei j.l. nodigde de St. Historische Sociëteit Enschede Lonneker ons uit om mee te doen aan een foto-verhalenwedstrijd over het thema 'Vrouwen aan het werk in het gezin en buitenshuis', i.s.m. Twentsche Courant Tubantia. Enige maanden later kregen we te horen dat het project was afgeblazen vanwege onvoldoende deelname. Jammer. Maar wij hadden al iemand geïnterviewd en wilden daar toch wat mee doen. Ziehier dus het leven van een Weerselose vrouw. In het kader van bovengenoemd project zijn Maria Löbker en ik op 26 juni op bezoek gegaan bij Lies Luhen-Heerink aan de Legtenbergerstraat in Weerselo.

Kraamverzorgster in de jaren vijftig van de 20^e eeuw

Lies ontving ons allerhartelijkst en had alles al klaar liggen voor het interview: notities en een map met foto's. Haar meisjesnaam is Aleida Heerink, haar ouderlijk huis stond (en staat nog, weliswaar verbouwd) aan de Rossumerveldweg bij Rossum. Ze was de jongste in het gezin en nadat alle andere kinderen waren uitgevlogen en haar moeder was overleden, bleef zij voor haar vader zorgen. Toen ook hij overleed, in 1950, was zij al 30 jaar. En toen nam zij het - voor die tijd en in de dorpse omstandigheden - toch wel voortvarende besluit om de opleiding tot kraamverzorgende te gaan volgen. Deze opleiding werd gegeven bij het Wit-Gele Kruis in Borne, op het 'Witte Huis', waar ze het eerste half jaar intern was. En waar ze de eerste maand niet naar huis

mocht. Nou was dat voor haar misschien niet zo moeilijk, ze was geen klein kind meer. Maar ik stel me voor dat het voor jonge meisjes, zo van school, toch best een probleem was.

Na één jaar begon de praktijk, voor een aanvangssalaris van f 36,00 p.m. (dat liep later op tot f 140,00). De bevaling werd gedaan door de arts, geassisteerd door de verloskundige, maar Lies moest ook wel eens helpen als het

Lies staat rechts achter

zo uitkwam. En daarna begon háár werk, van 8 uur 's ochtends tot ongeveer 6 uur 's avonds, en ook nog wel eens wat langer. Dat werk hield in: moeder en kind verzorgen, evt. andere kinderen verzorgen, koken, de huishouding doen, de grote was (al die luiers! Vergelijk dat eens met deze tijd!).

Soms bleef ze ook 's nachts, dan sliep ze bij de kraamvrouw in bed; dat was makkelijk, dan hoefde er niet geroepen te worden, zodat de andere kinderen en/of de echtgenoot niet wakker werden. Ze had trouwens ook wel eens bij een zesjarig jongetje in bed geslapen. De baby had een eigen kamertje. Of ze 's nachts bleef hing er van af of het gezin het wilde, anders ging ze naar huis, dat wil zeggen bij een gezin (in Enschede) of in het gebouw van het Wit-Gele Kruis (in Hengelo).

Het kraambed duurde 5-8 dagen, het totale verblijf bij een gezin 8-10, of ook wel eens 14 dagen. Daarna had ze 1 à 2 dagen vrij. Soms werd ze ook wel eens bij een gezin weggehaald als ze al besproken was door mensen waar ze al eerder had 'gekraamd' (ze is wel eens drie maal bij een zelfde gezin geweest).

De kraamverzorgsters droegen een uniform: een bruine jurk (met een ruitje, zei Lies, maar ik denk dat ze denim bedoelde, dat is immers met verschillende kleur ketting en inslag), een witte schort, kraagje en manchetten, een bruine sluier en zwarte kousen en schoenen. Mijn eigen zus droeg trouwens het zelfde uniform in blauw als verpleegster in het toenmalige Ziekenhuis Ziekenzorg in Enschede, alleen zonder sluier, dat was ook in de jaren 50.

Bij ieder kraambed moest ze een schriftje

De was is klaar

bijhouden, dat werd gecontroleerd door de hoofdzuster van het kraamcentrum. Het was hard werken en ze heeft van alles meegemaakt, ook gezinnen met grote armoede, waar ze vlooiën en muizen aantrof. Het was ook zo dat ze, als

Met de baby

ze 's nachts bij een bevalling had geholpen, overdag weer gewoon moest werken. Maar ze stelde dat ze altijd met veel plezier heeft gewerkt.

Naar Rossum ging ze op de fiets en dat was best zwaar, want ze had één stijf been (overgehouden aan een verkeersongeval). Ik heb haar later hier in Weerselo vaak zien fietsen met die ene trapper.

Na 6 jaar stopte het werk abrupt toen haar zuster in Weerselo overleed na de geboorte van een kleine. De familie vond dat zij dan maar moest bijspringen in het gezin. Uiteindelijk is ze

Aan tafel met het gezin

met de weduwnaar getrouwd en heeft twee kinderen bij hem gekregen. Zo is ze dus aan de Legtenbergerstraat terechtgekomen en gebleven.

Ze heeft nog lang gefietst, maar het is nu te gevaarlijk, de straat is druk en er is geen echt fietspad. Maar ze maakt nog wel elke dag een wandeling.

Het was voor ons, Maria en mij, een heel plezierig bezoek, bij een blijmoedige vrouw, nog met een uitstekend geheugen en met belangstelling voor de mensen en dingen om haar heen. Konden we allemaal maar op deze manier oud worden.....

Fennie Holter, oktober 2013

Plat in 't blad

Maarke Lemsel in 2009

t Stuk Lemsel, wat Oldnzel hef inpalmd, hef stroatn, dei neumd zint noar Lemseler boerderiejn: In de Wolbertbek, dei parallel lōp met 'Erve Lambertman', komt stapsteann te lign. Op keien langs de Kalderbek achter de boerderiejwoningn an 'Erve Klōpper', kan binnkort efkes wōrđn oetrōst a'j n eandeke in t round wilt loopn. Op de heugte van de 'Boerrigterweg' is n gebied speciaal inricht vuur ne bettere opvang en verwearking van regnwater. In en um de Graven Es hebt ze gebroek maakt van 5 bekn: Lemseler bek, Kalderbek, Wolbertbek, Hendrikmanbek en de bovnloop van de Hamsbek. Tot 1980 was t vuural beleid um bekn vot te verwearkn. Ze onder de ground te stopn, te kanaliseern, in elk geval mos t water zoa rap möglik wōrđn ofvoerd. Rechtevoort zint der neie inzichtn: t water in en bie de wiek holdn, komn tot zichtbaar stromend water. t Geat nich um deape graavns. Wa um platte en bree waterloopn. As alles is volwasn, krieg ie n kluurrieke flora en fauna. Ne waandeling langs de bekn wōrđt ne beleavenis. Achter de boerderiejwoningn wōrđt ne natuurlike owwergaank noar t boernlaand van Lemsel.

De Belgische vakbound beschuldigt Gerard Sanderink van t automatiseringsbedrief Centric van fraude. Sanderink lōt t der nich bie zitn.

Herman in t Veld op Totman is 80 joar wōrđn, is nooit op vakaantie west en ok nooit verhuusd. He hef niks te klaagn of t mos ziene versletn knees wezn, woarduur he zik wat lastiger kan beweegn en de waandelstok ziene onofscheideke kammeroad is wōrđn. Wearkn dōar he vrower as boernknecht, later bie ne betonfabriek en tot zien pensioen bie n bouwbedrief. Zien vuurnaamste leefhebberiej is kloatscheatn.

Germarink-Hennie
(Bron: Twentse kraant)

Natuur

Bescheed oaver de natuur

Vorig voorjaar hadden we als Werkgroep Natuur een excursie naar het Waterschapsproject Kristalbad. Toen ik hier de eerste keer over las, dacht ik dat het over een zwembad ging. Aan het Twentekanaal, aan de zwaaikom, was n.l. vroeger een zwembad, dat de toepasselijke naam 'De Zwaaikom' droeg, maar later Kristalbad is gaan heten. Rare naam, vond ik altijd, als nou ergens het water niet kristalhelder is, is dat in een kanaal. Maar misschien is de naam van dit nieuwe project toch helemaal niet zo gek. Lees maar waarom.

KRISTALBAD

Kristalbad ligt tussen Enschede en Hengelo, ruwweg tussen het Twentekanaal en de Hengelosestraat. Er waren daar ter plekke verschillende problemen op te lossen voor allerlei spelers.

Een groot probleem was de regelmatig terugkerende wateroverlast in Hengelo na zware regenval. Enschede ligt een stuk hoger dan Hengelo, dat niet alleen het water van de beken van de stuwwal krijgt te verwerken, maar ook van de rioolwaterzuivering van een steeds groter wordende buurstad.

Een tweede probleem werd ervaren door de natuurbeschermingsorganisaties, die de twee steden steeds meer naar elkaar toe zagen groeien. Terwijl er nou juist een groene long moest blijven als verbinding tussen zuid en noord Twente. In de ruilverkaveling Enschede Zuid was er daartoe al een mooie loop- en fietsbrug aangelegd over het kanaal, met faunapassages hangend aan de

onderkant voor de kleine zoogdieren. Voor de grotere dieren, zoals ree, das en vos, is Rijkswaterstaat bezig de taluds van het kanaal plaatselijk minder steil te maken. Maar tja, Enschede wilde woonwijken toestaan ten westen van die brug; de ijsbaan kwam er; de bedreigingen rukten tenslotte toch wel op.

Het Waterschap Regge en Dinkel streeft naar retentie van water bij zware hoosbuien. Daarnaast wil zij in de steden het natuurlijke water - vroeger was dit open water - weer zichtbaar maken. Nu stroomt dat bijna overal ondergronds door buizen. Maar dat moet dan wel schoon en reukloos zijn. Schoon is tegenwoordig niet zo'n probleem meer, maar water van de zuivering heeft altijd nog een luchtje van alle wasmiddelen en zo.

Dit waren dus de uitgangspunten.

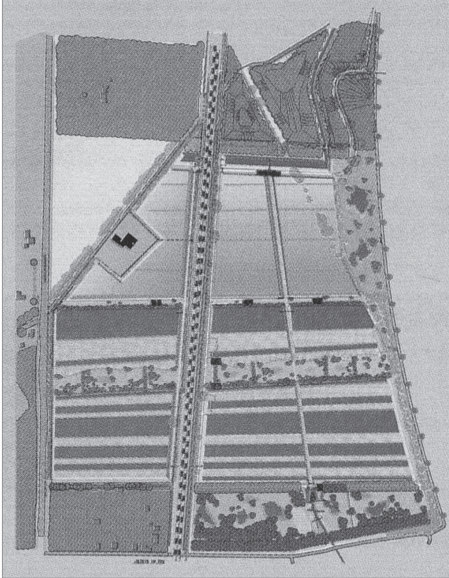
En hoe ziet het er dan nu uit?

Zoals gezegd, het gebied Kristalbad ligt tussen het Twentekanaal en de Hengelosestraat. En het bestaat uit drie grote bassins op afgegraven weidegrond, twee bassins tussen kanaal en spoorlijn, het derde tussen het spoor en de straat. Deze bassins lopen beurtelings vol water uit de waterzuivering en de Enschedese Elsbeek. Bassin 1 loopt vol, terwijl nummer 2 leegloopt. Nummer 3 staat tijdelijk droog, daar vinden allerlei interessante processen plaats door de beluchting van die nog natte bodem. Er is dan ook alweer veel bodemleven, en watervogels komen in groten getale fourageren. Of de nummervolgorde helemaal klopt weet ik niet, maar het gaat om het principe, hoe het werkt.

De bassins 1 en 2 zijn van elkaar gescheiden door een flinke dijk waar die vogels kunnen broeden, die mag het publiek dan ook niet betreden. Aan begin en eind staat een uitkijktoren met een wenteltrap, aan de voet een paneel met een geluidsband met informatie. Tussen bassin 2 en 3 loopt de spoorlijn, en er is ook nog een speciale fietsverbinding tussen de twee steden aangelegd, snel en veilig. Voor de kinderen zijn langs het wandelpad drijvende plateau's gemaakt, die op en neer gaan met het water en lekker wiebelen als je erop staat.

Als je uit de lucht naar de plattegrond zou kunnen kijken, zie je eerst, vanaf de ijshal, een hoge heuvel, opgeworpen met de uitgegraven aarde (en meteen een mooie wal die de ijshal visueel afschermt). Dan de grote bassins, evenwijdig aan elkaar en ruwweg van oost naar west. Dan een dwarse dijk, daar onderdoor loopt het

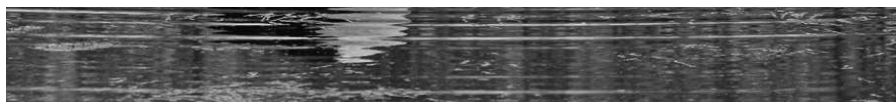

Veel meer informatie is te vinden op www.landschapoverijssel.nl/het-kristal-bad. U vindt daar ook het overzicht van de rondleidingen. De natuurgidsen vertellen u alles over de manier waarop het water door het gebied stroomt en weer tot leven komt. Ook over de boeiende werking van de watermachine en de flora en fauna weten zij alles.

water per bassin door een paar dikke buizen in een volgend, klein bassin met verschillende bodemdieptes, waarschijnlijk om te experimenteren: er lagen eilandjes in waar zwarte sterns op zouden kunnen nestelen (wat overigens is mislukt, het materiaal is weggewaaid).

Om het vervolg te kunnen begrijpen moet je naar de plattegrond kijken als een systeem van nog een dwarse dijk en smalle sloten naast elkaar. Het zijn rietvelden met walletjes ertussen, waar het water zigzaggend doorheen loopt voor een laatste zuivering. Het geheel ziet er uit als een streepjescode. Zie de luchtfoto voor een duidelijke illustratie.

Na dit filter loopt het water uit het

compartiment dat aan de beurt is om leeg te lopen in de beek, die aan de Hengelse kant Berflobeek heet.

Op de dwarswallen zijn lindebomen geplant, er groeien ook al allerlei wilde planten (waaronder het opvallendst de ratelaar was), afkomstig van de zaadbank die altijd weer tevoorschijn komt als je bemeste grond af gaat plaggen. Door bassin 1 zie je een schuine lijn met bosjes, dat is de markering van de vroegere grens tussen de marken Tweekelo en Groot Driene. Op één van de wallen staat ook een vogelwaarneemscherm.

Bassin 3 was vorig jaar, toen wij daar waren, nog niet klaar, dat was nog een grote gele zandvlakte, maar is nu alweer een paar maanden in gebruik.

Het Waterschap regelt de techniek: bepalen van de volgorde en de hoeveelheid van waterafvoer, enz. Landschap Overijssel zorgt voor het natuurbeheer. Het project wordt de 'Watermachine' genoemd. En de vormgeving, en de term 'Streepjescode' zijn bedacht door de landschapsarchitect.

Het gebied is een bezoek meer dan waard, ook met kinderen. Er zijn al meer dan 160 vogelsoorten waargenomen: zwanen, eenden, vele soorten steltlopers en ook al een baardmannetje. En als de aangeplante bomen groter worden, zullen er ook wel meer zangvogels komen. En bijen, als de linden bloeien. Het zal allemaal alleen nog maar mooier worden!

Fennie Holter

Plat in 't blad

Tuterd - tureluur (Tringa totanus)

An de leage kaant teggen het ven an wemmelden het van watervöggel en boaven al dee geluden was 'n tuterd dudelijk te heuren. - In de laagte dicht bij het ven vlogen talloze watervogels en boven alle uit kon je de roep van de tureluur horen.

De tureluur wordt door leken nog wel eens verward met die andere weidevogel: de wulp. De tureluur maakt een grondnest en legt daar meestal vier eieren in. 's Winters zit hij aan de Afrikaanse kusten. In onze streek in de lage weiden en in de venen nog voorkomend. Hij wordt behalve 'tuterd' ook 'tuutwulp', 'ventuut' en 'reagentuterd' genoemd.

André Hottenhuis †

Wij bedanken de onderstaande bedrijven die de uitgave van

De Boerschofn

mogelijk maken

Harry
Kamphuis
Architect **bnw**
Veldzijde 1
7561 BT Deurningen
tel 074 2772548 fax 074 2771894

Ook krijgen we ondersteuning
van Rabobank Twente Oost

